

Românii
Independenți
din Serbia

GLASUL

Prin cultură
la identitate
și spiritualitate

CERBICIEI

REVISTĂ DE CULTURĂ ȘI ISTORIE A ROMÂNILOR DIN SERBIA

Nr. 8 * Anul III * 2012 * Vârșeț

Vârșeț - centrul spiritual,
cultural, economic și politic
al românilor din Serbia

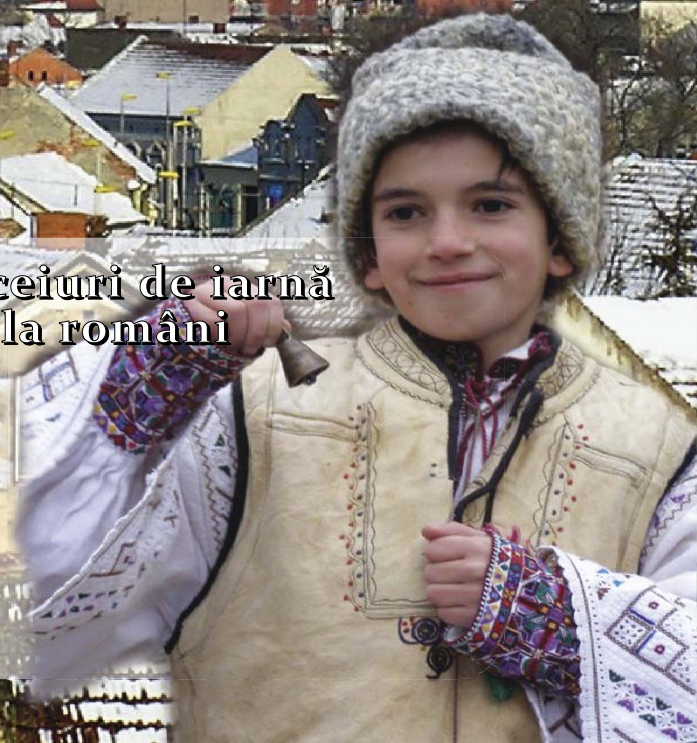

Interviu cu președintele
Comunității Românilor din
Serbia, Stevan Mihailov

Cărți vechi la mijlocul
secolului al XIX-lea în
regiunea Vârșețului

Obiceiuri de iarnă
la români

scrie: drd. Dorinel Stan,
președintele Românilor Independenți din Serbia

Castitate spirituală

CRĂCIUNUL – axiomă divinității Nașterii Domnului, legătură dintre Cer și Pământ, rod al dăruirii bucuriei prin excelență și Cântarea Cântărilor în lumina genezei armonice.

Puritatea adevărului se deslanțuie mitic cu iubire, credință și nădejde. Cerurile rămân deschise prin înnoirea spiritului până la Bobotează când viața își reia ciclul firesc, odată cu renașterea naturii.

Crăciunul elucidează splendoarea strădaniei rolului sărbătorilor ancestrale în deplină mărinimie și bucurie pe altarul păcii, libertății și jertfei supreme. Moment deosebit în viața neamului încercat din greu prin dăruire aprigă în agonia eforturilor pentru UNITATE.

Ultimul Moș Gerilă

Există un singur Moș de netăgăduit, *Moș Crăciun* – Pastorul mitic, bătrân, bun și blând cu barbă albă și oponentul Moș Gerilă – înlocuirea lui Crăciun și brandul comunist, care urma să arunce în uitare Nașterea Domnului, dar s-a stins jalnic. Nu este nevoie de justificare și nici de pătrundere în esența subtilităților repercutate într-o singură cale – ADEVĂR.

Paralelism identificabil. Poziția și evoluția românilor din Serbia este în continuare meditativă, pentru că nu forma trebuie schimbată ci fondul. Pantheonul minoritar de decizie coordonat din umbră și lăsat în umbră, aproape două decenii tiptil modela echilibrul și nu schimba fondul. În tot acest răstimp, fruntașii noștri de bază transpuși în moși de ocazie pe scene interminabile ne îndemnau la unitate gen: platformă sau îndrumători fictivi din ciclul - câștigă libertatea ta de gândire!, mai puțin acțiuni transpuse beneficiarilor, de vreme ce în realitate interesul joacă fesul, iar vântul vântură cuvântul.

LUMINA DIN UNITATE PRIN ADEVĂR

Alișverișul la cheie de tip proiect și afacere cu parteneri de încredere permanent prospera, iar manevra s-a perfecționat protejată de perdeaua de fum până la extremă sau au plecat cocorii, chiar dacă nu se vedea. Grupul de interes felonie, aplică în continuare scenariul Z, cu obiectiv protejarea, menținerea și reinstalarea lui Moș Gerilă în cadrul instituțional (gubernamental și comunitar) din Serbia, cu mai mult sau mai puțin succes, dar cu efort constant.

Români, Moș Gerilă a fost demascat și eliminat pentru totdeauna, iar Moș Crăciun pururi ocrotește cu aur, smirnă și tămâie întruparea luminii, veghează pulsația Comunității Românilor și neamul românesc de pretutindeni.

Fatalism strident

Arborele Lumii, Paradisului și Universului – *Bradul*. Ritual al operei creatoare, al vieții veșnice și a puterii regeneratoare a naturii. Protector care simbolizează forța, puterea înnoitoare a naturii, viața fără de moarte și fertilitatea. Sensul gândului e darul, expresia bucuriei și a exuberanței, generozitatea trăinicie și magia prosperității pentru adevărul probat de omenire. Suferința nu înseamnă pierderea identității în tranziția societății, iar tentativa de manipulare depistată aici și atestată dincolo de graniță nu face altceva decât să înfăptuiască înălțarea cu vigoare mare a neamului.

Steaua din vârful bradului minoritar, are și menirea să elucideze cursul adevărului istoric atât de încercat și aportul întemeiat la izbândă, un loc în Brad, sub Brad sau lângă Brad. Alegerea (ne)aparține...

Așadar, Sărbători de iarnă fericite alături de cei dragi!

La mulți ani!

DIN SUMAR:

PELERINAJUL
TUTUROR ROMÂNILOR
DIN SERBIA

Tradiție și istorie

pg. 04 - 06

POTECILE
DE LA IABUCA

Picioarele și mișcarea

pg. 08 - 10

NICOLIŢ-
OBICEIURILE
DE ALTĂDATĂ

pg. 11 - 13

INTERVIU
ÎN EXCLUSIVITATE
PENTRU "GLASUL
CERBICIEI" CU
PREȘEDINTELE
COMUNITĂȚII
ROMÂNILOR DIN
SERBIA,
STEVAN MIHAILOV

pg. 20 - 22

TRUPA DE TEATRU
„NEICA” DIN COȘTEI:

Cea mai veche școală
de creație

pg. 23 - 25

VĂ PREZENTĂM:

Agencia de presă
electronică TIMOC
PRESS

pg. 37

PELERINAJUL TUTUROR ROMÂNILOR DIN SERBIA

Tradiție și istorie

Anul domnului 2012, are o însemnătate deosebită pentru românii din Serbia, deoarece se aniversază 80 de ani de la inaugurarea pelerinajului tuturor românilor din Serbia la Srediștea Mică (Pârneaora).

În tot trecutul neamului, românii, și la bine și la rău au căutat mângâierea scripturilor vechi, păstrate la mănăstiri, în umbră de codru des. Obiceiul pelerinajelor, an de an aduc roada lor bogată, la vechile locuri de cult și rugăciune atât de scumpe nouă azi. În bisericuța fostei mănăstiri din Pârneaora, an de an, are loc pelerinajul credincioșilor ortodocși români din Serbia, unde se împreună rugăciunile enoriașilor cu rugăciunile celor trei iegumeni și șase călugări din vechime, înmormântați în cripta vechei mănăstiri, peste care este zidită biserica actuală.¹

Mănăstirea din Srediștea Mică a rămas de-a lungul secolelor izvor sufletesc din care s-au adăptat strămoșii și părinții noștri. Odată cu desființarea ei, izvorul nesecat a continuat să curgă în acest colț uitat al Banatului. În sfânta biserică ca și odinioară până în ziua de azi, oamenii și bolnavii găsesc mângâiere, alinare și tămăduire.

Preotul local Alexandru Vărăgian fiind mereu întrebat - "De ce ne este atât de bine când intrăm

și ne rugăm aici?" - a răspuns: "Aceasta nu vine de la mine, eu sunt un biet slujitor a lui Dumnezeu. Aici, în acest loc străvechi de închinăciune, duhul sfânt este prezent prin Tatăl Ceresc și prin rugăciunile de șapte secole a sfinților călugări și preoți. E un loc sfințit de mii de ani de slujire neîntreruptă în Hristos! Un loc care se îngemănează cu istoria noastră de creștinism multimilenar."²

La începutul secolului al XX-lea, Mihai Juică, administratorul protopop al Vârșetului cu sediu la Srediștea Mică, estimând marea necesitate a credincioșilor români din Banat, vine cu ideea de a organiza aici, la vechea mănăstire, pelerinaj. Împrejurările social-politice din perioada respectivă n-au făcut posibilă reluarea impulsului de recuregere.³

Două decenii și jumătate mai târziu, Nicolae Roman pe prima pagină a ziarului interbelic "Nădejdea" subliniază importanța și necesitatea construirii unei mănăstiri românești, sau reluarea vieții spirituale la fosta mănăstire din Pârneaora, dar și ca loc de pelerinaj pentru românii ortodocși din Serbia.⁴

Simțindu-se tot mai mult nevoia unui loc de închinăciune, tânărul preot Alexandru Vărăgian și protoprezbiterul Vârșetului, Traian Oprea, suflând spuza vremurilor, începând cu anul 1932, au reluat legătura cu trecutul inaugurând pelerinajele anuale la biserica fostei mănăstiri.⁵ În ziua de 29 August, zi de mare învioreare sufletească, sărbătoarea Tăierii capului Sf. Ioan Botezătorul, sute de pelerini din localitățile românești din Serbia și din unele așezări

de pe teritoriul României, urcă și coboară dealurile spre vechea mănăstire a ținutului pitoresc cu locaș de închinăciune să înalțe în liniște rugăciuni fierbinți spre cer, spre creatorul lumii.

Aranjarea pelerinajului la românii din Serbia a însemnat înălțarea sufletească a atâtor credincioși, pelerini ce vin din toate așezările să afle tămăduirea afecțiunilor și mântuirea sufletului lor obidit de atâtea nevoi și rele ce bântuie timpul nostru.

Preotul Gheorghe Șdicu, referitor la impulsul aranjării pelerinajului la sfânta mănăstire din Srediște afirma: *"Sfânta biserică ca o mamă cu atâta dragoste se ostenește prin preoții așezați de Sf. Apostoli, a sădi în sufletul și inima păstorilor cele trei flori cerești - credința, dragostea și nădejdea. Cine are aceste flori, ușor se conduce prin cărările spinoase ale vieții, calea îi va fi luminată și sub scutul crucii Mântuitorului, care cel dintâi a sădit aceste flori, povara îi va fi ușoară. Ele, odată sădite și cultivate în sufletul nostru, îl preface într-o grădină cerească. Drept cel mai bun mijloc de a uda, a plivi și a îngriji această grădină a sufletului, încă din timpurile cele mai vechi s-au dovedit a fi pelerinajele de închinare Atotputernicului nostru Creator ceresc, la sfintele mănăstiri..."*⁶

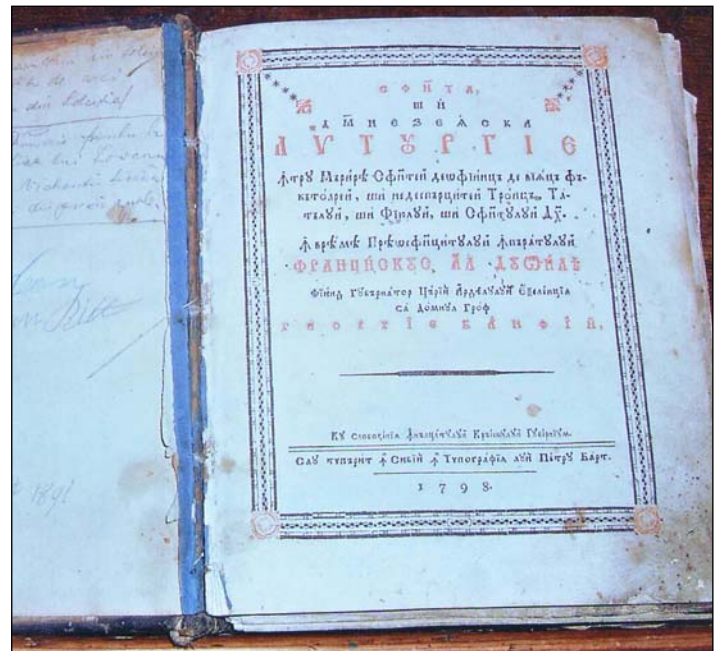
Anual au participat enoriași din 20 localități și un sobor de preoți, iar în primii trei ani (1932-1935) au pelerinat circa patru mii de pelerini din întreg cuprinsul Banatului istoric, indiferent de distanța destul de considerabilă a unor comune (80-100 km). Așa, uzdinenții s-au reîntors acasă abia după cinci zile, ceea ce i-a reținut prea mult timp de la lucrul câmpului.⁷

Majoritatea pelerinilor o formau cei din pătura mai săracă, iar cei neputincioși și bolnavi dintre credincioșii ortodocși români care din cauza depărtării mari de sfânta mănăstire din Srediște, au rămas acasă căutând alinarea în pelerinajele aranjate de confesiunile străine.⁸ Din aceste motive, la inițiativa preotului Gheorghe Șdicu în anul 1936 se încuviințează aranjarea pelerinajelor la Seleuș (izvorul tămăduirii din hotarul așezării) și la mănăstirea din Srediștea Mică.⁹

Protopresbiterul Trăian Oprea a fost într-o poziție dificilă, deoarece zona de pustă a Banatului a insistat ca în aceeași zi (29 August), când la sfântul lăcaș din Pârneaora deja se organiza tradiționalul pelerinaj, să se aranjeze și la Seleuș. În această situație au cedat ca de obicei, codrenii, acceptând schimbarea termenului pelerinajului de la vechea mănăstire pe 14 Septembrie - praznicul Înălțării Sfintei Cruci, cunoscută ca "Ziua Crucii".¹⁰ În următoarea perioadă la Seleuș s-a stins tradiția pelerinajului de la izvorul tămăduitor, iar la biserica fostei mănăstiri din Pârneaora, tradiția se păstrează cu sfințenie, ca un lucru sacru al tuturor credincioșilor ortodocși români din Serbia.

Părintele Vasile Serafin, instalat în parohia din Srediștea Mică se adresează pe 15 iulie 1936 ono-

ratului oficiu protopresbitru ortodox român în Vârșeț cu anumite nedumeriri privind pelerinajele din această comună. Anume, în anii trecuți, unii preoți au împărțit între dânșii banii adunați, iar sfântul lăcaș, care trebuia reparat, nu s-a ales cu nimic.¹¹ Reacția episcopului diecezan A. Vasile în 10 august 1936 (sub nr. 4909/1936-13) face cunoscut că împărtășește binecuvântarea arhierescă pentru biserica fostei mănăstiri din Srediștea Mică, precum în trecut să servească iarăși loc de pelerinaj pentru credincioșii din aceste părți. Veniturile pelerinajului se va împărți în două părți. Jumătate va trece în proprietatea exclusivă a bisericii din Srediștea Mică, iar cealaltă parte va rămâne tot proprietatea sfintei mănăstiri, se va administra ca fond separat urmând

să se întrebuițeze pentru înzestrarea bisericii cu cele necesare în vederea pelerinajelor și cu amenajarea celor necesare pentru primirea pelerinilor.¹²

În preajma Înălțării Sfintei Cruci, la 13 Septembrie, în orele amiezii, credincioșii bolnavi, urcă dealul spre vechea mănăstire, unde sunt așteptați cu steaguri și ripizi, în sunetele duios și puternice ale fanfarei "Privighetoarea codreanului". La "Ziua Crucii", 13-14 Septembrie 1937, conform programului fixat, după cum s-a anunțat participarea credincioșilor ortodocși români din Banatul iugoslav și enoriașilor comunelor tractuale de pe teritoriul Banatului românesc, pelerinii din România au dispus de reducere pe C.F.R. de 60%, iar cei din Serbia, în urma intervențiilor, li s-a încuviințat reducerea de 50% pe toate căile ferate din Banovina Dunavska de către Ministerul Comunicațiilor și Transportului sub nr. 19 982/1937. Biletele cu reducere au fost valabile și la întoarcere până pe 16 septembrie.¹³

Concentrarea pelerinilor a fost, în 13 septembrie, la ora 8 dimineața, în biserica din Vârșeț, de unde se pornește cu procesiune la mănăstire. Pentru bolnavi și neputincioși s-au angajat trăsuri din

Vârșeț și Srediștea Mică. Comuna bisericească, în fiecare an, pe 13-14 Septembrie organizează pelerinaj cu următorul program:

1. Se va celebra Înserarea în 13 la 3 p.m.
2. Mărturisirea
3. Pavcernița
4. Mezonoptica și mărturisirea
5. Rugăciuni bolnavilor
6. Mânecarea
7. Sf. Maslu cu sobor de preoți
8. Sf. Liturghie în sobor și împărtășirea celor pregătiți
9. Predica ocazională
10. Rugăciunea pentru călători¹⁴

În urmă cu jumătate de secol, deplasamentul la praznicul Înălțării Sfintei Cruci și al pelerinajului tuturor credincioșilor români din Serbia s-a desfășurat astfel: din Sân-Mihai s-a făcut plecarea spre Sân-Ianăș, de unde se mai adăuga o ceată de credincioși pășind pe drumul prăfuit ce ducea în Mărghita. De aici, convoiul se îndrepta spre Jamul Mic. După o pauză, cu forțe noi continuă calea începută spre lăcașul mănăstirii, spre mănăstirea din Pârneaora, unde pelerinii aleargă pentru a savura din "izvorul cel fără de moarte" iertarea și suprema mângâiere a cerului. În preziua praznicului, la ora 17.00 se oficia slujba Vecerniei, urmată de rugăciuni aparte din Molitvelnic pentru bolnavi și credincioși (citituri) și spovedania celor care s-au pregătit pentru Sfânta Împărtășanie.

Mezonoptica, apoi Urtenia, care se desfășoară până la miezul nopții, se oficiază în sobor. Sfântul Maslu s-a servit la un număr impozant de bolnavi (60-70), ungându-se cu unt de lemn sființit după învățătura Sf. Scripturi. Pelerinii petrec noaptea la mănăstire în cântări, citiri duhovnicești și cântări ale Oastei Domnului.

Dimineața la ora 5 s-a oficiat slujba Sf. Maslu, iar la ora 9 serviciul divin al Sfintei Liturghii.¹⁵ Pe parcursul deceniilor, răspunsurile la Sf. Liturghie au fost date de corul din localitate precum și de corurile din Ovcea, Petrovasâla, Coștei, Marcovăț, Vârșeț, Sân-Mihai, Satu Nou etc. Enoriașii comunelor tractuale de pe teritoriul României, care au luat parte la

pelerinaj, au fost credincioșii din Ghertenis, Jamul Mare, Vărădia, Moravița, Comoriște, Deta, Timișoara etc. De-a lungul timpului sfințele slujbe au fost servite la altar de un număr impresionant de preoți. În anul 1989 au slujit 12 preoți: Prot. Vicar Moise Ianeș, Prot. Gheorghe Ianeș, Prot. Dimitrie Musta, Pr. Trăian Ghilezan, Pr. Andrei Turcoane, Pr. Corneliu Lăpădat, Pr. Ionel Mojic, Pr. Ion Sfera, Pr. Petru Măran, Pr. Ionel Malaimare, Pr. Cornel Juică și Pr. Vasa Ghilezan.¹⁶ Pelerinajele anuale la această veche vatră românească atrag încă din cele mai vechi timpuri neobișnuit de mult popor până în prezent.¹⁷

Drd. Dorinel Stan

Note:

1. Nădejdea, 22 august, 1937, anul XI, nr. 34, p. 1
2. A.P.B.O. din Srediștea Mică, Alexandru Vărăgian, Istoricul fostei mănăstiri, 1929, p. 9, manuscris
3. A.P.B.O. din Srediștea Mică, IV-3-1901, M. Jucă
4. Nădejdea, 4 decembrie 1928, p. 1, Nicolae Roman
5. Ibideam, 12 septembrie, nr. 37, 1937, p. 1-2
6. Foaia Diecezană, septembrie, nr. 39, Caransebeș, 1936, p. 3-4
7. Nădejdea, septembrie, nr. 97, 1936, p. 4
8. Aurel Bojin, Seleuș Biserica Ortodoxă Română, Panciova, 2000, p. 91-92
9. Ibidem p. 88
10. Nădejdea, 22 august, 1937, nr. 34, p. 1
11. B.O.R. din Srediștea Mică, nr. 15/1936
12. A.B.O.R. din Srediștea Mică, nr. 243/1936, Caransebeș
13. Nădejdea, 12 septembrie, nr. 37, 1937, p. 1-2
14. Ibidem
15. Nădejdea, 25 septembrie, 1938, p. 7
16. Semănătorul, anul XII, noiembrie-decembrie, nr. 6, 1989, p. 9-10
17. Nicoleta Corneanu, Monografia eparhiei Caransebeș, 1949, p. 556
18. Tradiția, septembrie, nr. 26-28, 2005, p. 3

Ziua Crucii (14 Septembrie) și-a preluat data și numele din Calendarul ortodox. Tradiția susține că românii bănățeni, culeg ultimele ierburi lecuitoare. Se crede că cele care înfloresc în urma sărbătorii aparțin morților. Bătrânii satului povestesc că în **Ziua Crucii** poți asculta bocetul florilor care se plâng una alteia că se usucă și astfel părăsesc această lume. Din **Ziua Crucii** și până la Sfântul Alexie, pe 17 Martie, este interzisă omorârea șerpilor. Se spune că șarpele rămas pe pământ după înălțarea **Crucii** este blestemat și sortit dispariției.¹⁸

Cărți vechi la mijlocul secolului al XIX-lea în regiunea Vârșețului

În baza înregistrării (inventarului) din anul 1771, se poate constata, ceea ce atrage atenția cercetătorilor este faptul că mănăstirea Sredișteană, pentru timpul respective, a posedat o bogată bibliotecă de cărți liturgice. Tabelul cărților bisericești la Srediștea Mică făcut și semnat pe 3 februarie 1775 din partea episcopului Vichentie Popovici și egumenului de la mănăstirea Mesici, anterior monah la Pârneaora, Isaia Dimitrievici, în această mănăstire înaintea desființării, s-au găsit următoarele cărți:

Evanghelia Moscoveană
Apostol Moscovean
Troial fol.
Molitvenic 4
2 Octoih
Tipic Moscovean
Penticostal împodobit
Molitvenik fol.
Molitvenic 8
Predici duminicale
12 Minei Moscovean
Psaltira Mare
Psaltirul Mic
Srbljak
Ciaslov
Iermologia
Lapis fidei fol
Predicile lui Genadie
Carte cu podoabe¹

În baza tabelului anexat și alcătuit în preajma desființării mănăstirii, cu prilejul transmiterii inventarului, la Srediște s-au aflat 31 de cărți liturgice. Pentru necesitățile ei, mănăstirea a cumpărat cărți, dar nu rare ori a primit în dar de la poporul credincios cu testament obligator. Cărțile sunt dăruite din partea creștinilor pentru sănătate, pomenire, glorie... ceea ce corespundea spiritului timpului, iar notele păstrate vorbesc despre aceasta.²

De exemplu înscrisul din anul 1754:

“Сију книгу презвитер кир Неделко, пароха чаковачкаго села приложи храму с(в)ја)тих

бесплотниј сил атханггелов Михаила и Гаврила обитељи зовом Средишче за вечни спомен. Љета 1754 м(јецје)ц ијун 4-год(ња) во Вершцу.”³

În baza bilanțului din perioada anilor 1754-1776 prezentăm cărțile vechi bisericești care au fost achiziționate de mănăstire.

Anul	Cartea	Prețul
1754	3 Mineuri	24 fl
1754	2 Octoih	20 fl
1754	Psaltira Mare	12 fl
1756	12 Minei	132 fl
1756	Troid	68,40 fl
1763	4 Biblii	60 fl
1763	Predicile lui Genadie	18 fl
1763	Apostopul și Penticostalu	24 fl

Sfântul lăcaș din Srediștea Mică, într-o perioadă relativ scurtă de timp (11 ani) a achiziționat 25 de cărți pentru necesitățile ei, cu o sumă totală de 354,40 fl.⁴

Totuși, un număr considerabil de cărți bisericești, după desființarea mănăstirii au aparținut mănăstirii Mesici, respectiv parohiilor nou-înființate în Banat. Nu se cunosc motivele din ce cauză nu a fost recuperată nici o carte veche bisericească. Cu toate acestea, printr-o minune a fost salvat un număr mic de cărți vechi, ce aparțineau mănăstirii de odinioară.

După desființarea mănăstirii, o parte din cărțile sf. Lăcaș au revenit parohiilor din Srediștea Mare, Mărghița, Jamul Mic, Vătin, mănăstirii Mesici și Episcopiei sârbești din Vârșeț. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, aproape toate cărțile valoroase și obiectele prețioase au fost transportate la Srediștea Mare, localitate sârbească unde se păstrează și azi în Biserica ortodoxă sârbă.⁵

Dorinel Stan

Note:

1) Ozren M. Radosavljević, Bogoslovlje, Beograd, 1987, p. 241-242

2) D. Ruvarac, O banatskim manastirima, Srpski Sion, br. 11, 1907, p. 167

3) Gradnja za proučavanje spomenika kulture Vojvodine, Novi Sad, 1957, p. 111-112

4) Arhiva mănăstirii Mesici, cutia IF, legătura pe anul 1775, Venitul și Cheltuiala din 1754-1775

5) Gradnja za proučavanje spomenika kulture Vojvodine, Novi Sad, 1957, p. 111-119

POTECILE DE LA IABUCA

Picioarele și mișcarea

Pe vremuri, femeile, mai cu seamă cele de la sat, aveau picioare în adevăratul sens al cuvântului. Păi au și azi! – ar zice majoritatea cititorilor acestui articol. Da, au!, dar picioarele femeilor „moderne“ servesc în, cu totul alte scopuri decât cele pe care le credem a fi tradiționale, putem spune și normale, scopuri cu totul diferite de cele pe care dorim să le tratăm în acest text. În zilele noastre, în loc de hărnicie, deșteptăciune, moralitate și alte calități pozitive, aspectul picioarelor în întregime lor este unul dintre principalii indicatori ai valorii unei femei. Acum picioarele folosesc pentru a fi la curent cu moda blugilor și a tot felul de încălțăminte care le scoate în evidență și produce privitorului o siluetă feminină cât mai provocatoare.

Uneori picioarele tinerelor folosesc și la plimbări nocturne fără nici un scop util, iar la îndemnul televiziunii, pentru unele exerciții care includ rechizite sofisticate, exerciții surogate ale mișcării... Ca să nu mă străduiesc numai eu în căutarea de argumente privind erorile epocii actuale, încercați și singuri să răspundeți la întrebarea: câte dintre femeile tinere, moderne, pe care le cunoașteți, sunt capabile să parcurgă pe jos 10 km ducând cu ele și un bagaj de 10 – 15 kg? Foarte puține! Nu-i așa? Bunica mea, care acum ar fi avut 101 de ani, în tinerețea ei, într-o singură zi a mers pe picioare aproape 90 de km, rezolvând astfel niște treburi obișnuite.

Potecile

Cândva, până în urmă cu 5 – 6 decenii, lucrurile stăteau cu totul altfel. Hotarele satelor erau împânzite de o sumedenie de poteci, care făceau legătură cu satele învecinate, sau cu diferitele părți ale hotarului, poteci pe care, mai cu seamă femeile, (pentru că bărbații erau preocupați cu trăsura), mișunau în toate direcțiile. Poteca, sau „poceaca”, cum îi spunem noi în grai, este un drum îngust, o cărare, o cale, pe care se merge numai pe picioare. Spre deosebire de drumuri, la a căror trasare

trebuie ținut cont de mai mulți factori, precum: configurația terenului, poziția și dispersația holdelor, etc... poteca de obicei se bătătoarește pe scurtătură, prin parcelele agricole ale țăranilor, neavînd nevoie să șerpuiască. Pe potecă de regulă există mai puțin praf și noroi și mai multă umbră decât pe drum.

Potecile de la Iabuca (Iablanca), le putem clasifica în trei categorii. Cele mai importante și totodată cele mai lungi, au fost acelea care făceau legătură cu localitățile învecinate, în primul rând cu Vârșețul, unde țăranii circulau cu treburi concrete, mai cu seamă din domeniul comerțului. Din sat, erau patru ieșiri care în deal s-au unit într-o singură potecă ce ducea paralel cu drumul spre oraș. Ieșirea pe poteca ce trecea peste *Gealu țâgânesc* și *Ibârlont*, a fost folosită mai cu seamă de locuitorii Sălciței care mergeau la oraș. Cea mai interesantă era poteca ce trecea peste *Ogașu vinilor*, pe unde, pe lângă localnici și sălcițeni, la oraș mergeau și locuitorii comunei Vărădia, actualmente în România, care deseori, pe jos mânau stolurile de găște, aliniat una după alta, spre a le comercializa la piața din Vârșeț. Cea de a treia ieșire din sat s-a făcut pe poteca de pe coasta *Gealului mormințului*, iar a patra au folosit-o locuitorii satului Ciortea, de asemenea în România, aceasta fiind paralelă cu drumul care dinspre Ciortea cobora spre intrarea în Iabuca și continua spre Vârșeț.

Potecile spre celelalte localități învecinate s-au folosit și pentru călătorii în scopul vizitelor rudeniilor, la sărbători și nedei, etc... Poteca spre Mesici a fost bătătoare paralel cu *Ogașu* de la pământu-al-alb, de unde trecea pe Sub- poieni, ieșind în *Gealu Misâciului*, iar de acolo cobora în sat. Pe lângă iebuceni, această potecă au folosit-o coșteienii, voivodincenii și alții, care în fiecare an călătoreau pe picioare la Pârneaora de Ziua Crucii, trecînd și prin pădure, peste pasul de la Poiană. Poteca spre Marcovăț mergea paralel cu drumul Sălciții, până la Crucea coriștilor, de unde continua drept în sus spre cota Arțăgi, iar de acolo, prin pădure până la

coborârea spre Marcovăț. Poteca spre Sălcița, după trecerea pe lângă Crucea cu patru stâlpi, o lua la dreapta, scurtînd cotitura drumului care de asemenea ajungea în vale.

Tot pe acolo se continua la Vărădia și Vrani, comune din România, ai căror locuitori, împreună cu sălcițenii, iebucenii și coșteienii se adunau în fiecare an de Rusalii la pelerinajul de la Crucea cu patru stâlpi. Urmează poteca spre Coștei, care tăia pe diagonală „în șrec”, partea de hotar numită *Ogașu Popii*, iar apoi cobora în acel sat, sau continua pe sus, spre Voivodinț.

Pe lângă treburile amintite, spre Coștei s-a mai mers vara și pentru transportul cânepii, care s-a murat în apele Cărașului, dar aceasta s-a făcut în primul rând cu trăsura, deci pe drum. De asemenea erau poteci spre Potpornea, unde sârbii de la Iabuca aveau multe rudeni, și spre Râtișor și Vlačovăț, cu ai căror locuitori au fost încuscrați românii de la Iabuca.

Cea de-a doua categorie o prezentau potecile din interiorul hotarului satului, cele care duceau spre pădure, spre podgorii, sau spre alte locuri importante pentru agricultură. Spre codru la Tăbărășce se mergea pe *Valea Mare*. De la Fântâna lu Bălu, era o potecă ce ducea spre podgoriile de pe dealurile înclinate spre Valea sacă, spre viile de la Măiur și Dos. După trecerea de fântâna amintită, o

potecă urca pe *Cracu roșu*, deasemenea cunoscut prin plantații însemnate cu viță de vie.

Potecile care duc spre codru au o caracteristică interesantă care rezultă de la configurația terenului. Anume, albia pârâului de ambele părți este mărginită de livezi de fânețe. Urmează coasta dealului, abruptă și împădurită, căreia, în limbajul local îi spune „gai”, iar dacă e domoală, se folosea ca grădină de legume și zarzavaturi.

Printre fâșia gaiurilor, respectiv a grădinilor și a plantațiilor de vii sau a holdelor arabile, trecea „pocca”, drept linie de delimitare, paralelă cu albia pârâului și cu coama alungită a dealului, coamă care, la rândul ei, prezintă linia de cumpănă dintre două ogașe și pe unde a fost trasat drumul.

O altă potecă ce ducea spre podgorii a trecut peste Izlazu-al-mare, pe lângă Bostănișce și Mormințu cailor, ieșind la Gealu Bugăresc și Măiur. La vale de sat au existat două poteci. Cea din stânga pârâului ducea la Grăgini-la-vale, iar apoi spre Boscovița și Ogașu Popii, iar cea din dreapta, deasemenea spre Grăgini-la-vale, Voipotoc, Ogașu lu Maxăn, Livezi și Guzaină. Mai există două poteci transversale. În Gealu țâgănesc se ajunge pe poteaca de pe obrat, iar în Cămarășce pe cea de pe *Ogașu lu Tina*.

Pe cele mai scurte dintre poteci se putea ajunge la Izvor, la Fântâna nouă, în ambele cazuri trecând ogașul peste punte, și la Fântâna de pe *Ogașu vinilor*, iar de acolo se putea continua peste deal, până la cimitir.

Pe toate străzile din sat erau poteci de ambele părți ale drumului, „pră supt căș”, din cauză că pe drumul propriu-zis era, sau „imală”, sau „pulbăr”, din abundență. În anotimpurile ploioase, puține au fost locurile pe unde se putea trece drumul fără cisme. Cea mai importantă potecă din sat era cea „dântră garduri”, care făcea legătura dintre Socacu verde și Socacu mare. Cărrile de prin sat nu au fost pavate. În fața caselor sătenilor mai gospodari din când în când s-a pus prundiș, scos din albia pârâului, de la Vir.

Pe toate potecile din hotarul satului se circula zilnic, chiar și în perioadele înzăpezite ale iernii. Când s-a călătorit în grup, pe parcursul drumului s-a cântat, s-au spus povești..., iar pietonii singuratici au fluierat melodii populare. Uneori, potecile erau locuri de întâlniri ascunse, despre care nu trebuiau să știe toți cei ce mergeau pe drum.

În ultimele decenii, potecile din hotarul Iabucii treptat au fost înghițite de mărăcini și paragină, astfel dispărând din realitate.

Prin sat, localnicii, tot mai puțini la număr, merg pe mijlocul drumului asfaltat, din cauză că trotuare amenajate nu există...

Potecile de altădată își mai păstrează amprente doar în amintirile unora dintre cei care trăiesc sau au trăit cândva în satul lor natal.

Am plecat...

NICOLIŢ- OBICEIURILE DE ALTĂDATĂ

Un nou decembrie ne-a bătut la poartă. E timpul fulgilor de nea, e timpul sărbătorilor. În fiecare an, ele ne aduc pace în suflet, gânduri mai bune și speranțe în viitor.

Încercăm să le păstrăm magia, practicând, an de an, obiceiurile rămase din străbuni. Cu toate că, trecerea anilor aduce multe schimbări, mergându-se cu pași rapizi spre zilele de

astăzi, farmecul Sărbătorilor de iarnă a reușit să rămână din totdeauna același. Având ca punct de plecare cele povestite de Parascheva Chia Agadișan, (n.1926) și Anuica Gherga (n.1923) din Nicolinț, Banatul sârbesc, am încercat să fac o scurtă întoarcere în timp și să prezint, cât de cât verosimil, ambianța Sărbătorilor de iarnă din această localitate.

Ziua de Ajun

Ca orice sărbătoare, Ajunul Crăciunului subînțelegea o serie de lucruri și activități ce se făceau doar în ziua respectivă. Astfel, în ziua de Ajun se începeau pregă-

tirile pentru marea sărbătoare a Crăciunului. Femeile pregăteau colacii mici, ce se dădeau în ziua următoare de pomană celor trecuți în lumea umbrelor. Tot acum se făceau colacii care se puneau în tristă copiilor atunci când mergeau cu *colacul*¹, se împletea colacul pentru naș, și colacul Crăciunului, care avea o împletitură mai deosebită, numită *în patru*²,

și cu margine împletită, un colac ce se numea *ușarniță*³ și avea mai multe creștături pe margine, fiecare simbolizând rodul la o anumită cultură sau vitele din bătaură (acest colac se dădea purcarului sau văcarului), în dimineața următoare Crăciunului, colacul în care se punea un ban și care se mânca în seara de Ajun (cel care nimerea banul, avea obligația să-l ducă la biserică în ziua de Crăciun).

În această zi, în casă trebuia să fie liniște și pace pentru ca aceasta să domine pe parcursul întregului an. De aceea se spunea copiilor să fie cumuți și să nu se ia la bătaie, pentru că, în caz contrar, se vor îmbolnăvi de *bube*⁴. Tot în această zi, nevestele pregăteau (în casă trăiau mai multe generații și erau, de obicei, două rânduri de neveste și mai mulți copii) prăjiturile, cu mult deosebite de cele din ziua de azi. Erau prăjituri simple făcute din untură, zahăr, făină, puține ouă și gem, pentru ca, pe parcursul anilor, asortimentul lor să fie cât mai variat și bogat.

Ziua de Ajun este zi de post, aproape că nu se mănâncă nimic, iar pentru masa de Ajun se pregătește ciorbă de pește, fasole bătută și pește sărat sau dulce și, în mod obligatoriu, plăcinte cu doyleac.

Înainte de cină, și acum rolul principal revine celor mai în vârstă membrii din familie, avea loc un ritual bine stabilit. Străbunica,

pentru că ea cunoștea cel mai bine orânduirea lucrurilor și a datinilor, se înfășura în brăcire, lăsând capetii să spânzure pentru ca strănepoții să se prindă de ele, lua ciurul unde erau puse semințe de grâu și de porumb și împreună, se îndreptau spre ogradă. Străbunicul mergea în față, la brâu și-a înfipt câțiva știuleți de porumb pentru ca anul să fie sătos⁵. Bărbații purtau știuleți la brâu atunci când hrăneau animalele, iar, în unele cazuri, femeile când frământau colacii. Când întreg alaiul, ajungea la jărăda⁶ de paie, străbunicul umplea un sac cu paie. În acest timp, străbunica mergea cu strănepoții după ea și spunea mereu "clonc, clonc, clonc...", iar copii răspundeau "Piu, piu, piu..." Când ajungea la fântână, străbunica punea ciurul deasupra fântânii și cernea grăunțele din ciur, spunând: "porci, găini, găște...", amintind toate animalele și orăntăniile din gospodărie, pentru ca în anul ce vine, acestea să fie din belșug.

Ajunși în casă, străbunicul aruncă paie prin cameră, dar lasă și în sac pentru că trebuie să-l pună pe tăvanul⁷ cuptorului, sau în cazul când acesta nu exista, se punea un scaun lung lângă cuptor.

Apoi, familia se așeza la masă, și atunci se rupea colacul în care s-a pus banul. După cină, străbunica aduce un coș cu nuci și le aruncă prin cameră, iar copiii se străduiau să adune cât mai multe

nuci. Urma apoi un moment deosebit, mai ales pentru copii. În timpul zilei, se tăia din grădină o creangă dintr-un pom care se punea pe două bucăți de lemn în formă de cruce, această creangă, fiind bradul de Crăciun. Se împodobește cu bomboane, nuci vopsite în auriu (se bătea un cui în nucă pentru a se putea lega o ață), mere și turtă dulce. De menționat că turta dulce era în formă de cal, inimă, cap de fată, aveau lipite oglinjoare și erau foarte frumoase decorate, fiind cel mai drag cadou pe care îl primeau copii de Crăciun, dar și la alte sărbători.

În seara de Ajun se făcea foc la stradă, unde se adunau vecinii, la o țuică caldă și o vorbă frumoasă, iar copii plecau la colindat.

Este foarte interesant că paiele

aruncate în cameră se adunau a treia zi de Crăciun și se duceau la a treia casă din vecini, se puneau la poartă, și se spuneau anumite cuvinte, pentru ca astfel, relele din casă să se ducă în altă parte. De asemenea, cojile de la nucile mâncate în seara de Ajun, se adunau și se puneau în poartă la a treia casă, pentru ca purecii să se ducă acolo, spunându-se:

„Hai purici, puricoane,
Muronj, muroane,
Strigoj, strigoane,
Duceți-vă la a treia casă

*De la noi,
Acolo să stați
Acolo să vă culcați...."*

Prima zi de Crăciun

În dimineața zilei de Crăciun, cea mai vârsnică femeie din familie, își aduna nepoții pentru ca să-i pună cloță pe sacul cu paie adus în Ajun. Spunea copiilor să fie cumiți, lua ciurul și-l cernea deasupra lor, spunând mereu „colnc, clonc”, la care copii răspundeau „piu, piu”. Apoi, copii primeau cârnaț prăjit și bani.

Pe urmă, mama sau bunica pregătea traista țesută în război în care se punea colacul, o bucată de cârnaț și prăjituri pentru ca, cei mici să poată pleca cu colacu⁸. Tot acum, pe străzile satului se auzea muzică și chiote de veselie. Călăreții, feciori și oameni mai tineri, mergeau în coloană, pe armăsarii îmbodobiti de sărbătoare, cântând și chiuind. În urma lor veneau săniile împodobite cu chilimuri, caii aveau zvonituri⁹, iar tinerele femei și fetele mari purtau iacne de pliș și cărpe de pliș cu ciucuri¹⁰, se plimbau cu mândrie alături de soții sau părinții lor.

În această zi, masa de prânz era mai deosebită – supă, carne de pasăre cu sos, sarmale, carne de proc prăjită, cârnați, dulciuri.

Cel mai important eveniment al zilei era hora din mijlocul satului. Aici se adunau cu mic cu mare, tinerii ca să-și poarte frumoasele haine de sărbătoare și să fie văzuți de întreaga comunitate, părinții să-și admire odraslele, iar copiii să se bucure de merele trase în zahăr, bomboanele de mătase, dar mai ales, de turtele dulci, frumos împodobite și cu oglinjoară.

Pentru această zi, și hainele erau mai deosebite. Bărbații purtau cizme, cioareci, cojoc și clăbăț, iar alții, căput de granadin¹¹ și pantaloni priciș¹², fetele și nevestele tinere se găteau cu – cizmulițe albe, ciorapi albi sau roz, poale brodate și întărite, țoale de catifea cu coroane și jachete din același material, dar

ceva mai gros. Fetele erau piriacie-n¹³ mulcie, cu galbeni pe cap și cu pană¹⁴. Nevestele tinere purtau pe cap zlată¹⁵ și atât fetele cât și nevestele purtau blană de vulpie în jurul gâtului.

În acordul tarafului de lăutari, ce răsuna deasupra satului, se scurgea lin bucuria acestei prime zile de Crăciun.

A doua zi de Crăciun

Și a doua zi de Crăciun își avea farmecul ei. Se știa dintotdeauna că această zi este menită pentru mersul la nănaș. Se aranja frumos straița, țesută în mod special pentru această ocazie, se decora cu un prosop brodat, iar în traistă se punea colacul special

făcut pentru nunaș, șunca (un sold întreg de la porc, uscat pe coș), câțiva cârnați și prăjituri, iar tinerele neveste, îmbrăcate ca în ziua precedentă, mergeau la nănaș.

Aici erau așteptate cu friptură de proc și cârnați, prăjituri și băutură.

În a treia zi de Crăciun

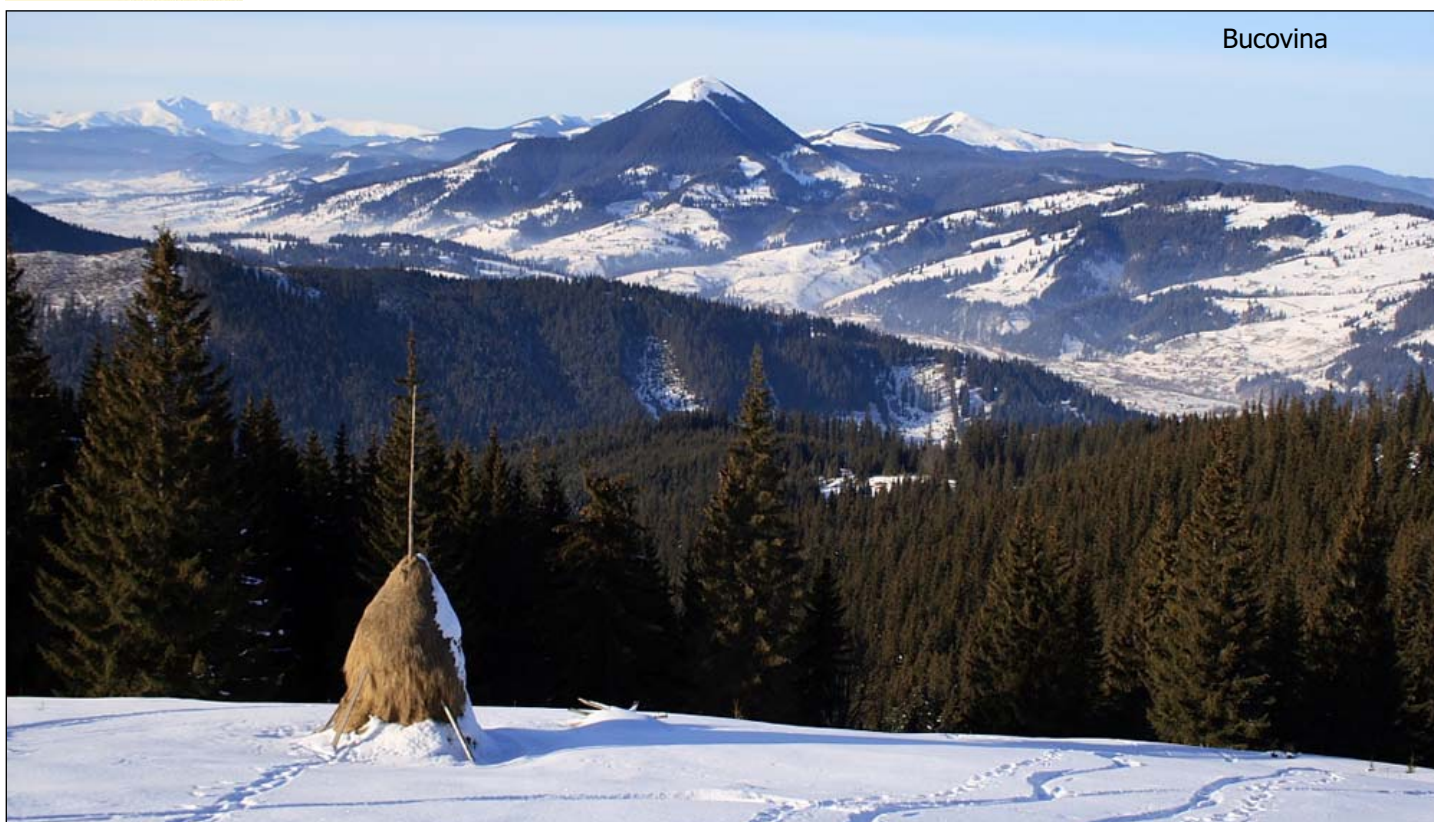
Viața începe deja să intre în făgașul ei normal.

Rămânea, însă, bucuria Sărbătorilor de Iarnă, amintirea celor întâmplare, și gândul că, în curând va bate un nou an la poartă.

Drd. Eufrozina Greoneanț

NOTE:

1. În dimineața zilei de Crăciun, copiii mergeau în vizită la rude și vecini cu o traistă țesută în care se punea un colac, o bucată de cârnaț și prăjituri
2. O împletitură din patru fâșii de aluat
3. Ușarnic – persoană care umblă pe la ușile altora (DEX)
4. Variolă
5. Îndestulat
6. Stogul de paie
7. Cuptorul din lut în care se făcea focul avea în partea din față zidit un scaun
8. La Crăciun, copiii mergeau la rude și vecini, unde erau serviți cu dulciuri și primeau bani
9. Clopoței
10. Jachete de catifea și baticuti de catifea cu franjuri
11. Un material gros din care se confecționau paltoanele
12. Pantalonii erau până la genunchi strânși pe picior iar de la genunchi erau mai largi,
13. O pieptenătură caracteristică pentru fetele amri.
14. Un aranjament floral cu o coroană sau galben purtat de fetele amri
15. Podobă pentru cap

Tradiții, credințe, obiceiuri prezente în sărbătorile de iarnă la românii bucovineni din Ucraina

Obiceiurile legate de sărbători fac parte din cultura tradițională românească. Păstrarea, cultivarea și promovarea valorilor, respectiv datinilor este o mărturie vie a înfăptuirii conștiinței neamului din care facem parte. Obiceiurile exprimă înțelepciunea populară și sunt esențe ale bogăției noastre spirituale, componentă perenă a culturii noastre tradiționale.

Cele mai răspândite și mai făptuoase s-au dovedit a fi cele legate de marele Praznic al Crăciunului și de sărbătoarea Anului Nou. Repertoriul tradițional al obiceiurilor și tradițiilor românești cuprinde pe lângă colindele propriu-zise – cântece de stea, plugușorul, sorcova, jocuri cu măști (turca, cerbul, ursul), teatrul popular, dansuri (căluții, călușerii) și o seamă de datini, practici, superstiții (ziceri, sfaturi cu originea în credințe și mituri străvechi sau creștine).

În Bucovina, regiunea Cernăuți (Ucraina) în prezina Sf. Andrei, fetele își prorocesc destinul. Mai multe fete se adună la casa unei tinere pentru a plămădi aluatul cunoscut sub denumirea de

colțunaș¹ sau chiroște, iar înăuntrul aluatului se introduc diferite obiecte casnice, care semnifică caracteristicile și trăsăturile viitorului soț:

- Bănuțul – bogăție
- Petricică – sărăcie
- Oglindă – frumusețe
- Cărbune – urâtenie
- Inel – mai multe căsătorii

Tot de Sf. Andrei, domnișoarele scriu pe bilețele nume de băieți, le pun sub căpătâi, iar dimineața extrag un bilețel, spunându-se că viitorul soț va avea numele respectiv. În noaptea Sf. Andrei, flăcăii merg prin sat la casele fetelor și fură porțile, ceea ce ilustrează fata apreciată și dragă. A doua zi flăcăii restituie poarta luată, iar fata este obligată să-i cinstească în casă.

Se spune că Dumnezeu a lăsat Crăciunul ca omul să fie în această zi sătul. Cine nu are porc gras de Crăciun nu poate spune că a fost fericit în acel an. Se mai spune că în seara de Ajun se deschid cerurile și cei evlavioși pot auzi glasurile îngerilor, dacă vor veghea până la primul cântat de cocoș. În așteptarea acestei minuni credincioșii obișnuiesc să ardă tămâie pentru ca grijile și pagubele din casă să fie alungate.

În Ajunul Crăciunului gospodinele pun pe masă 12 mâncăruri de post, simbolizând 12 Apostoli, un colac și un pahar de apă, deoarece se crede că sufletele celor răposați vin în această noapte pe la

casele lor, gustă din colac și-și udă gura cu apă. Tot în Ajunul Crăciunului, apicultorii nu dau nimic din casă, ca albinelor să le meargă bine și să nu părăsească stupul pe vremea roitului.

În Bucovina există credința că nu este bine să ai lucruri împrumutate pe durata sărbătorilor de iarnă. În această ordine de idei în preajma Crăciunului, se recuperează sau se restituie lucrurile împrumutate prin sat. În ziua de Ajun femeile ies în livadă cu mâinile pline de aluat și ating pomii spunând: "Cum sunt mâinile mele pline de aluat, așa să fie pomii încărcăți cu rod la anul". În Ajunul Crăciunului pe înserate, în unele sate și orașe românești din Ucraina începe colindatul, dar sunt regiuni unde colinda începe în ziua de Crăciun. Colindătorii, copiii și adulții merg din casă-n casă vestind prin cântec Nașterea Pruncului Iisus. Gazdele oferă colindătorilor covrigi, fructe, bani și crăciunei (colăcei de Crăciun), care se pregătesc de gospodine și fetele acestora.

Începând cu întâia zi de Crăciun și în următoarele zile ale acestei sărbători, copiii umblă cu Steaua, cântând colinde de stea prin care vestesc Nașterea lui Hristos.

Viciemul sau Irozii este datina prin care tinerii reprezintă la Crăciun nașterea lui Iisus Hristos, șiretenia lui Irod, care a poruncit uciderea pruncilor și adesea înfruntarea necredinței, personificate printr-un copil sau printr-un cioban.

Capra, Țurca, Ursul fac parte dintre datinile de Crăciun și Anul Nou. Dimitrie Cantemir afirmă în Descrierea Moldaviei: "Țurca este o joacă iscodită încă din vremurile bătrâne, din pricina ciudei și scârbei ce o aveau moldovenii împotriva turcilor". Tinerii umblă cu Țurca, Capra și Ursul începând de la Ignat și sfârșind cu zilele Crăciunului, respectiv până în ziua de Sf. Vasile.

Magii sau Trei Crai de la Răsărit se spune că au venit să se închine lui Iisus, după unii din Arabia, iar după alții din Persia. Tradiția ne arată că ei se numesc Melchior, Gaspard și Balthazar.

Obiceiul împodobirii bradului de Crăciun își trage originea din Germania, așa cum și cântecul tradițional "O brad frumos!"

Despre Moș Ajun se spune că a fost baciul aflat în slujba lui Moș Crăciun, stăpânul lăcașului unde Maica Domnului l-a născut pe Iisus Hristos.

Colinda a dobândit o destinație precisă ca formă

de magie benefică, ea marcând rodnicia câmpurilor, sporul animalelor, creșterea copiilor, împlinirea prin căsătorie a tinerilor, pacea și tihna bătrânilor, înfluențarea vieții oamenilor și naturii.

În Ajunul Crăciunului în unele zone bucovinene se umblă de către dascălii bisericesti cu icoana prin care este reprezentată Nașterea lui Hristos. Intrând în casă, icoana este ținută la piept de către dascăli cântând troparul Nașterii Mântuitorului. În ziua de Crăciun nu se scoate gunoiul afară decât a doua zi, deoarece dacă-l arunci "ți arunci norocul". În dimineața Ajunului e bine să ne spălăm cu apă limpede dintr-un izvor sau fântână în care punem o monedă de argint, pentru ca tot anul să fim curați ca argintul și feriți de boli. În noaptea de Crăciun nu-i îngăduit nimeni să doarmă în grajduri, deoarece în acea noapte, boii vorbesc unii cu alții, în limba lor, despre Iisus Hristos, cel născut în iesle și încălzit de vite cu suflarea lor.

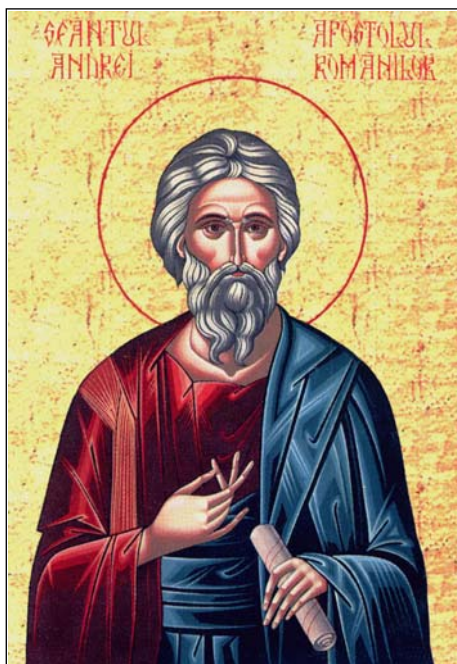

Și în Bucovina a doua zi de Crăciun se reia jocul duminical întrerupt de șase săptămâni, iar fetele și flăcăii își fac intrarea în ceata feciorească.

Prof. Natalia Stan

Note:

1. Colțunaș - fel de mâncare făcut din aluat tăiat în pătrate mici, care se umplu cu carne, brânză, marmeladă etc, și apoi se fierb în apă.

Ziua de 30 noiembrie este trecută în calendarele bisericesti ortodoxe cu literă roșie, ca o adevărată sărbătoare a creștinismului românesc. Ea premerge zilei de 1 Decembrie, Ziua Națională sau a unității românilor de pretutindeni.

Astfel, se unește spiritual sărbătoarea Bisericii române cu sărbătoarea României. Multe organizații românești au ales ca Sfântul Andrei să fie ocrotitorul lor. În Serbia, Comunitatea Românilor

Ziua lupului

Sfântul Andrei, nume viu în evlavia și folclorul românesc

din Serbia cu sediul la Vârșeț de șapte ani sărbătorește această zi ca ziua spirituală a tuturor românilor din lume. Creștinismul nostru, al românilor, este de origine apostolică, iar aceasta i se datorează Sfântului Andrei. Așa se explică și faptul că el este unul dintre cei mai populari sfinți ai noștri și că numele lui este viu nu numai în evlavia, ci și în folclorul românesc.

Era frate al lui Simon Petru, care s-a numărat, de asemenea, printre cei 12 apostoli ai Domnului, fiind amândoi fiii pescarului Iona. Erau originari din Bersaida, localitate situată pe țărmul Lacului Ghenizaret (Marea Galileii), din provincia Galileea, în nordul Țării Sfinte. Amandoi au fost pescari, alături de tatăl lor. Amandoi s-au numărat printre "ucenicii" Sfântului Ioan Botezătorul, ascultând timp îndelungat predicile acestuia în pustiul Iordanului, cu îndemnuri la pocăință și proorocia despre venirea lui Mesia.¹

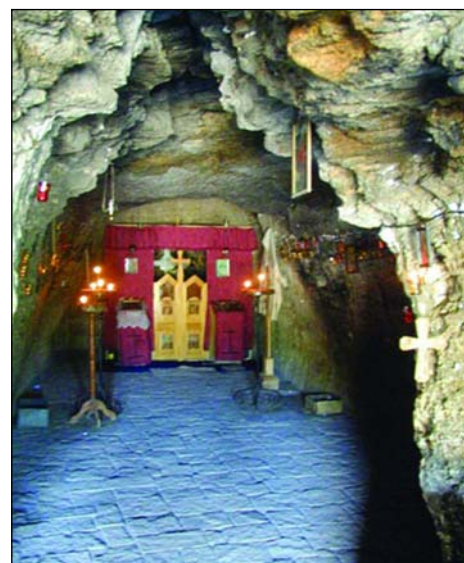
În urma poruncii Domnului, de a vesti Evanghelia la toate neamurile, după pogorârea Duhului Sfânt și întemeierea Bisericii creștine la Ierusalim, Sfinții Apostoli și apoi ucenicii lor, au început să predice noua învățătură adusă în lume de Mantuitorul Iisus Hristos. Potrivit tradiției și celor scrise de unii istorici și teologi din primele veacuri creștine, Sfântul Apostol Andrei a fost primul propovăduitor al Evangheliei la geto-daci, în teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră - cunoscut pe atunci sub numele de Scythia (Scitia).²

Nu miră faptul că tradiția strămoșilor români s-a îmbinat cu noua credință adusă de acest propovăduitor. De pildă, Ziua Sfântului Andrei se cheamă și Ziua

lupului. Se știe ce a simbolizat lupul pentru daci, dacă însuși steagul lor avea înfățișarea unui balaur cu cap de lup. Se credea și încă se mai crede și acum că în ziua de 30 noiembrie, lupul devine mai sprinten, își poate îndoi gâtul țeapăn și nimic nu scapă dinaintea lui. De aici și credința că "își vede lupul coada". Ziua se serbează prin nelucru în casă, ca să nu strice lupii vitele. Primejdia nu este numai pentru vite, ci și pentru oamenii care îndrăznesc să plece la drum, în

Peștera Sfântului Andrei

ziua când pornește și lupăria.

În noaptea de 30 noiembrie lupii se adună, iar Sf. Andrei împarte prada, pentru iarna care începe, fiecărui lup. Ca să-și

apere gospodăria de lupi, se obișnuiește și astăzi la țară să se ungă țăruii de la poartă, ferestrele și pragul ușilor cu usturoi. Alți gospodari fac o cruce de ceară și o lipesc la vite, însă numai la cele de parte bărbătească, adică la boi, berbeci, armăsari, țapi, și anume pe cornul din dreapta.³

În credințele poporului român de pretutindeni, în noaptea de către Sf. Andrei, pe 29 noiembrie, ies sau *umblă strigoii*. Cine sunt strigoii? Sunt spirite ale morților, care nu ajung în lumea de "dincolo" după înmormântare, sau refuză să se mai întoarcă "acolo" după ce își vizitează rudele, la marile sărbători calendaristice.

Umblatul strigoilor

Noaptea Sf. Andrei este una dintre cele mai importante din an, pentru vrăji și farmece. Fetele măsoară nouă cescuțe cu apă pline, și le toarnă într-o strachină, care se pune sub icoană. A doua zi, în zori, se măsoară din nou, cu aceeași cescuță, apa din strachină. Dacă va mai rămâne pe fundul strachinii apă, fie și câteva picături, atunci vor avea noroc; dimpotrivă, dacă ultima cescuță va rămâne neumplută cum trebuie, atunci nu vor avea noroc și nu se vor mărita. În noaptea de Sf. Andrei, ca să-și viziteze ursitul, fata își pune sub cap 41 de boabe de grâu și dacă visează că-i ia cineva grâul, se va mărita.

Unele fete își pregătesc turta, pentru ea aducând apă cu gura. Pentru acest colac aduc apă neîncepută, iar produsele din care se prepară turta (făină și sare) sunt măsurate cu o coajă de nucă. După ce au fost coapte pe

Elemente folosite pentru farmece în credința strămoșească

vatră, fetele își mănâncă turțițele preparate, convinse fiind că ursiții vor veni, în vis, cu apa să le potolească setea.

Fetele mai fac un colac din pâine, punând în mijlocul lui cate un cățel de usturoi. Dus acasă, colacul este așezat într-un loc călduros, unde este lăsat vreme de o săptămână. Dacă răsare usturoiul din mijlocul colacului, fata va fi cu noroc. Dacă nu răsare, fata se întristează și spune că va fi lipsită de noroc. Unele

Usturoiul joacă un rol foarte important în credința strămoșească

fete merg în această noapte la fântână, aprind acolo o lumânare de la Paști și o afundă cu ajutorul găleții. Când fața apei este luminată bine, fata zice:

*"Sfinte Andrei,
Scoate-i chipul în fața apei,*

*Ca în vis să-l visez,
C-aveva să-l văz!"*

Atunci, apa din fântână se tulbură și fata își vede, se spune, chipul ursitului.

În seara Sfantului Andrei, toți ai casei, mai ales fetele mari și băieții, seamănă grâu în câte o strachină cu pământ. Aceluia îi va merge mai bine, va fi mai sănătos și mai norocos, căruia i-o răsări grâul mai bine și o crește mai frumos.

Tot în seara de 29 noiembrie, se adună la o casă mai mulți flăcăi și fete. Pe o masă, ei pun mai multe căciuli de usturoi, împrejmuite cu tămâie, smirnă și câteva lumânări de la Paști aprinse. Pun apoi pe masă diferite feluri de mâncare, mănâncă, vorbesc și râd în toată voia bună, până când apar zorii zilei. Fetele își împart între ele usturoiul, pe care îl duc a doua zi la biserică, pentru a-l sfinți preotul.

Acest usturoi se pune pe polițioară la icoane.⁴

În România, numele de Andrei sau Andreea este unul din cele mai des întâlnite.

Marin Gaspar

Note:

1. www.crestinortodox.ro/
2. www.escapade.ro/
3. www.wikipedia.ro/
4. www.kudika.ro/

Obiceiuri de Crăciun la românii timoceni

Pe valea Timocului Negru într-un sat românesc, Osnicea, românii sărbătoresc nașterea lui Iisus într-un mod care nu se deosebește prea mult de cel al fraților lor din Țară.

În Ajunul Crăciunului, flăcăii satului sunt cei care îndătimează a umbla pe la case și a ura belșug celor care-i primesc în casă. O particularitate întâlnită la românii din Timoc este că ia ei, în timpul colindatului, colindele sunt bețe cu care sunt „înarmați” colindreții, și nu piese muzicale cântate ca la frații lor din Țară. Înaintea colindatului de Crăciun, fiecare flăcău își face o colindă. Colindele se fac de obicei din lemn de alun sau corn, decojindu-se cu briceagul, în urmă rămânând diferite forme geometrice. Urmează afumarea bățului până la înnegrirea părților decojite. După ce se curăță de restul scoarței, bățul rămâne împestrit în diferite forme geometrice albe și negre.

Prima slujbă de Crăciun, în limba română,
după 200 de ani la Bor în Timoc

„Înarmați” cu colinde, flăcăii se întâlnesc într-un loc anume, de unde încep colindatul. Când ajung în fața unei gospodării, colindreții își anunță sosirea bătând cu colindele-n poartă sau în ușa casei. La ieșirea gazdelor din casă, cel care conduce colindreții strigă:

*„Bună sara la Ajun,
că-i măi bună la Crăciun,
de la noi, ia colindreți,
să dea Dumnezeu să-aveți,
câte cepe atâtea iepe,
câți usturoi atâția boi,
vaci la văcărețe,
porcu la porcărețe,
oj în strungă,*

*bani în pungă,
berechet în pod”*

După care toți colindreții strigă: „Berechet!”. Ei sunt bine primiți în casă și sunt, de obicei, serviți cu rachiu fiert sau cu vin. La plecare gazdele îi dăruiesc cu cârnați, carne, brânză, făină de porumb, rachiu, vin și neapărat cu câte-un știulete de porumb, după care se îndreaptă, strigând „berechet”, către altă gospodărie. O particularitate a colindatului de Ajunul Crăciunului e reprezentată de gospodăriile în care un membru al familiei a decedat fără lumânare în mână și neîmbrăcat în „hainele de ținut”, adică hainele pregătite pentru acel moment. Ajungând la aceste gospodării, colindreții urează belșug și toate bune membrilor familiei, dar în loc de darurile obișnuite: carne, făină de porumb, brânză, ei primesc pe fereastra casei colaci din făină de grâu, făcuți cu gaură în mijloc, unși cu miere, și cu o lumânare.

Când termină colindatul, cam după miezul nopții, sau uneori spre dimineață, flăcăii se duc la casa unuia dintre ei, unde prepară din alimentele adunate de la săteni o masă copioasă, la care sunt invitați și lăutari, colindatul terminându-se, deseori, cu o petrecere până în vărsatul zorilor.

Zvonko Trailovici

În Banatul istoric pulsează o amplă activitate literară dialectală bănățeană, începând cu anul 1894, după ce ziarul "Dreptatea" a publicat texte dialectale.

Pe parcursul anilor se editează numeroase reviste: Tot Banatu-i fruncea, Graiul Bănățeanului, Scărpinatu și multe altele, cărți, se organizează manifestări culturale-literare de amploare printre care amintim festivalurile *Tata Oancea la Bocșa*, *Todor Crețu – Toșa – Petru Dimcea la Uzdin*, *George Gârda la Făget (Mănăștiur)*, *Nichifor Mihuta la Caransebeș*, *Ioța Vinca la Uzdin...* aspecte contemporane, *Gura satului* și reperul *Marius Munteanu* etc. O sumedenie de scriitori valoroși în grai bănățean, dar după o regulă nescrisă, scriitorii literaturii dialectale care nu este axată pe o perspectivă istorică, ci pe una valorică sunt divizați în două asociații, anume:

- *Asociația scriitorilor în grai bănățean cu sediul la Făget, președinte Ion Ghera cu un număr mic de membri;*

- *Uniunea scriitorilor în grai bănățean cu sediul la Uzdin, înființată de scriitorul Ștefan Pătruț.*

Scriitorii literaturii dialectale din Banatul istoric se unesc

În tot acest răstimp, cele două asociații au urmărit propria activitate și deziderate, iar conducerea nu s-au apropiat, respectiv colaborat. Încercările și eforturile constante de unificare au dat rod, sâmbătă, 26 noiembrie la Uzdin în incinta *Muzeului Memoriei* la cea de-a XVI-a ediție a Festivalului de literatură dialectală "Todor Crețu – Toșa – Petru Dimcea".

În prezența unui număr mare de membri și spectator s-a realizat visul bănățenilor scriitori în grai bănățean, unificarea într-o singură organizație numită "Uni-

unea scriitorilor în grai bănățean" cu statut juridic, care va reprezenta mișcarea literar-dialectală bănățeană în viitor.

Primul președinte al nou înființatei organizații USGB, este personalitatea marcantă a literaturii dialectale bănățene, *prof. dr. Ioan Viorel Boldureanu* (Timișoara), iar din conducere mai fac parte: *George Lavinel Balos (Torac)*, *Ionel Stoil (Novi Sad)*, *Ion Ghera (Ohoba Mâtnic)*, *Todor Groza Delacodru (Mesici)*, *Ionel Iacob Bencei (Timișoara – vicepreședinte)*, *Dan Liț (Bocșa)*, *Tiberiu Popovici (Bocșa)* și *Vasile Barbu (Uzdin)*.

Numeroase asociații, personalități distincte au salutat inițiativa și unirea tuturor scriitorilor dialectali din ambele părți ale Banatului într-o singură asociație.

Uniunea scriitorilor în grai bănățean, proiect care are obiective editarea unui șir de volume, precum și organizarea numeroaselor manifestări și diverse acțiuni care să pună în evidență această literatură dialectală bănățeană.

Vasile Barbu

Redacția "Glasul Cerbiciei" dorește cititorilor și colaboratorilor un Crăciun Fericit și un An Nou plin de realizări atât în plan personal cât și în plan profesional. Sărbători Fericite și La multi ani!

2012

INTERVIU ÎN EXCLUSIVITATE PENTRU "GLASUL CERBICIEI" CU PREȘEDINTELE
COMUNITĂȚII ROMÂNILOR DIN SERBIA, STEVAN MIHAILOV

Comunitatea Românilor din Serbia se reorganizează, decentralizează și unește

- La Satu Nou, mai exact pe 12 septembrie 2010 ați fost ales președintele Comunității Românilor din Serbia (CRS) și conform legislației s-a inițiat procesul de reînregistrare al organizației. Ne puteți oferi unele amănunte esențiale?

- Mă numesc Stevan Mihailov, originar din Satu Nou. De profesie sunt inginer, specializare – calculatoare și automatică. Sunt proprietarul unei firme de producție software. Așa cum ați menționat dumneavoastră, din 12 septembrie exercit funcția de președinte al Comunității Românilor din Serbia, ales în mod democratic prin vot secret, conform Statutului în vigoare a CRS. O responsabilitate deosebită, care în același timp necesită o apreciere, cunoaștere și abordare substanțială a microcosmosului minoritar cu toate nuanțele și subtilitățile moștenite, cultivate și câștigate în timp și spațiu. Funcția de președinte reprezintă și recunoștință, dar și un mare angajament, respectiv eforturi constante în direcția păstrării identității și spiritualității, propășirea idealurilor în contextul reorganizării CRS, decongelarea relațiilor interumane tensionate și deschiderea spre toate organizațiile cu caracter românesc, spre toți românii din Serbia în căutarea soluțiilor viabile.

Într-o perioadă extrem de grea și nefastă, am acceptat propunerea de președinte conștient de sacrificiul, seriozitatea și situația catastrofală moștenită, adusă aproape în ambis a celei mai reprezentative organizații de interes obștesc. Dar! Procesul de reînregistrare la instituțiile competente durează mai mult decât ne-am așteptat și imaginat, primind conotații și dimensiuni ciudate, inexplicabile...

- Domnule președinte, vă rugăm să argumentați și să lămuriți situația paradoxală în care se găsește Comunitatea Românilor din Serbia la ora actuală?

- Desigur. Fostul președinte Ion Cizmaș nu putea accepta noua realitate în organizație, fiind obișnuit cu privilegiul și puterea, depune plângere și contestă legitimitatea Adunării Electorale a CRS. Argumentele invocate sunt deplasate din domeniul aberant. De pildă, pretinde că n-a fost convocat (înștiințat) la Adunarea Electorală Extraordinară de la Satu Nou. În schimb, ex președintele ad hoc organizează o ședință la Alibunar (pe data de 10 septembrie 2010) și exclude marea majoritate a filialelor CRS, acuzând Adunarea ținută la Satu Nou cu două zile înainte de desfășurare. Bineînțeles, în acest sens există o sumedenie de urme scrise, scrisoarea recomandată și anunțul public din săptămânalul "Libertatea".

Când este vorba de pretextele excluderii filialelor, amintim motivul insinuant invocat "datorită activităților sectante" a unei filiale. Subliniez imaginația și atitudinea iresponsabilă, care ridică multe semne de întrebări, iar pe altă parte trezește haz de necaz. Altă acuzație ar fi, încălcarea articolelor 20 și 30 al Statutului, cu toate că Statutul în vigoare al CRS are doar 19 articole, dovedind prin aceasta funcționarea nestatutară, haotică și manipulatorie. Permanent se contrazice, încearcă fără succes schimbul de teze și susține la tribunal (pe hârtia semnată de dumnealui) existența și activitatea a 50 de filiale... Cei drept, două în străinătate (Elveția)!?

Arhicunoscut este adevărul irevocabil atât aici, cât și dincolo de graniță. Și până la urmă, reiese că

niciodată, pe tot parcursul existenței (20 de ani), Comunitatea nu avea Adunare statutară. În continuare supramărește numărul membrilor CRS la 6.000 (dintre care cca 80% sunt de altă naționalitate decât cea română) cu domiciliul la Novi Pazar, Gnjilane, Niș, Kragujevac... și putem continua... rezultă că noi românii suntem minoritari și în propria organizație.

Dores să subliniez și menționez cele două plângeri câștigate de noi la Ministerul pentru Minorități și Autogovernare Locală la Belgrad, dar din nefericire, toate cele menționate, și multe altele amână inexplicabil procesul de reorganizare a Comunității Românilor din Serbia.

- *Domnule președinte Stevan, indiferent de împrejurări și oportunități, Comunitatea Românilor din Serbia pe care dumneavoastră o conduceți a organizat evenimente, manifestări culturale, serate literare etc. Ne puteți spune despre ce este vorba?*

- Într-adevăr, în ciuda împrejurărilor și presiunilor la care am fost expuși, am încercat cu eforturi majore proprii și personale ale conducerii CRS, să păstrăm echilibrul, menținem tradițiile, evocarea evenimentelor marcante din istoria poporului român, am oferit românilor din Serbia un concert de excepție și serate literare. Este o dovadă a țelului propus de noi și atins în situație dificilă.

- *Vă rugăm să spicuiți evenimente, manifestări și acțiuni?*

- Comunitatea Românilor din Serbia a organizat Eminesciana și Unirea Principatelor Române pe 15 ianuarie, zi marcantă a poporului român, o manifestare concepută cu un program bine conturat; la Vârșeț a concertat legendara formație muzicală "Pasărea Colibri" cu sprijinul Institutului Cultural Român din București; la Satu Nou am organizat serata literară dedicată lui Ioan Flora, înscrierea studenților la studii în România; vizita de documentare în Parlamentul și Senatul României; am trimis prin intermediul CRS, în colaborare cu Episcopia "Dacia Felix" și DRRP, în jur de 80 de tineri în tabere la Sulina; am fost prezenți la diverse evenimente atât în România cât și în Serbia de Răsărit. Pe de altă parte, sediul CRS stă încuiat mai bine de un an jumătate, din încăpățânarea fostei conduceri de a accepta noua realitate. Însă nu e bai, suntem optimiști, mergem înainte. Planul de activitate pentru noul an este deja bine stabilit.

- *Care este relația când este vorba de încredere și raport de colaborare stabilit cu noul corp diplomatic al României la Belgrad și Vârșeț?*

- Evident, un partener de dialog respectabil este Ambasada României la Belgrad și Consulatul General al României la Vârșeț. Avem toată convingerea că diplomația română a structurat problema

CRS și desigur reprezintă primul factor a relației CRS cu România. Este foarte important dialogul permanent și deschis în soluționarea problematicilor care țin la păstrarea identității și spiritualității, cultivarea valorilor și propășirea dezideratelor în cadrul legislativ al statului în care trăim.

- Când este vorba de Uniunea Europeană și eforturile Serbiei pentru obținerea Acordului de Asociere și Stabilizare la Uniunea Europeană, care este poziția CRS-ului?

- Recenta vizită a președintelui României, Traian Băsescu în Serbia a confirmat și clarificat ferm sprijinul neclintit pentru aderarea Serbiei la Uniunea Europeană. În acest context, Comunitatea Românilor din Serbia susține demersul european al Serbiei și face apel la instituțiile din România să sprijine eforturile Serbiei, pentru că nu există o altă perspectivă decât – Uniunea Europeană. În această ordine de idei, Comunicatele de presă semnate de Comunitatea Românilor din Serbia și Românii Independenți din Serbia confirmă cele menționate.

- Români din Serbia sunt cunoscuți prin discordie accelerată. În viitorul apropiat avem nevoie de noi concepții organizatorice, unde să încadrăm pe toți care țin la păstrarea identității naționale?

- În ultimul deceniu, dezbinarea a fost una artificială, impusă etniei cu triplu înțeles și o singură direcție – beneficiu (profit). În acest răstimp s-a ajuns într-o fază foarte avansată, organizată cu multiplu suport, iar obiectivul final este accesarea mijloacelor financiare. Lupta pentru păstrarea identității naționale, nu trebuie să fie o cursă pentru bani. Toți cei care n-au înțeles, sau n-au vrut să

accepte s-au pierdut în negura uitării. Soluționarea problemei e posibil în două moduri. În contextul și presupunerea că vor dispărea interesele materiale, personale și de grup a unor indivizi poziționați în instituții și structuri comunitare. Dacă această ipoteză nu este posibilă, e necesar strategie concepută aparte. Un principiu fundamental al Uniunii Europene este "Unitate în diversitate". O concepție modernă, democrată cu deschidere totală și acces, multiculturalitate prin respect și devotament, apreciere și sprijin reciproc în comunitate.

- În conceptul d-voastră de reorganizare și restructurare al asociației CRS, proces inițiat și care necesită stabilirea noilor principii organizatorice – funcționarea și încadrarea activă a tuturor factorilor, se cere aportul și sprijinul fiecărui membru și filială. Care sunt direcțiile?

- În primul rând este necesară o revizie a membrilor CRS prin toate filialele, care, din păcate, nu s-a făcut niciodată, precum și implementarea mecanismului aparte între filiale și centrală în vederea semnalizării, depistării și adoptarea măsurilor necesare într-un interval de timp scurt. E nevoie de coordonare și pragmatism. Proiecte viabile pe termeni lungi și abilitate pentru găsirea soluțiilor optime în favoarea beneficiarilor, adică a etnicilor români din Serbia. Un lucru esențial se impune în viitor privind prezentarea realității românești așa cum este și nu ceea ce vor să vadă și audă cei de la București și Belgrad.

Includerea activă a tinerei generații în procesul decizional de păstrare identitară și spirituală și organizarea cursurilor, simposioanelor în domeniul protecției minorităților naționale. Și bineînțeles, deschiderea sinceră și necondiționată care include toți factorii implicați în drumul spre unitate și prosperitate. Sunt foarte multe de făcut, dar contează enorm transparența, colaboratorii și echipa la drumul mare.

Comunitatea Românilor din Serbia trebuie să recâștige încrederea tuturor românilor, care este cel mai important sprijin în faza incipientă de reorganizare și restructurare.

- La sfârșitul acestei convorbiri, vă rugăm să transmiteți un mesaj românilor din Serbia!

- Folosesc prilejul să urez tuturor românilor din Serbia și de pretutindeni, An Nou 2012 fericit și totodată să asigur români din Serbia că în viitor frunțașii organizației vor servi Comunității și nu invers. La mulți ani!

- Vă mulțumim, domnule președinte.

**Interviu realizat de
Dorel Cebzan**

TRUPA DE TEATRU „NEICA” DIN COȘTEI:

Cea mai veche școală de creație

Teatrul este o lume care fascinează mereu, iar luminile scenei, martorii unor pasiuni trăite din plin! Coșteienii știu prea bine acest lucru, pentru că flacăra spiritualității românești, în cinstea zeiței Thalia a fost aprinsă aici, în urmă cu aproximativ 130 de ani!

Astăzi, însă, când întreaga lume devine un sat global, poate ni se pare, oarecum deplasat să vorbim despre o minusculă fibră desprinsă din musculatura unei comunități etnice, localizată, geografic vorbind, la subumbria acestui spațiu. Și totuși, abordarea fenomenului cultural în spațiul minoritarului român din Banatul sârbesc merită atenția noastră, atât prin complexitatea și diversitatea și perseverența cu care creația cultural-artistică s-a impus drept model existențial primar.

La Coștei, atunci când se montează un spectacol de teatru, întreaga așezare devine o scenă imensă, toată lumea participă la eveniment. Există aici, precum în puține locuri, o moștenire culturală teatrală, o sete perpetuă de o avea aproape pe zeița Thalia.

Vom redescoperi în lucrarea de față valorile emerite ale spațiului cultural identitar care se cer a fi

cunoscute, care merită atenția și respectul nostru.

Și, deci, să pornim la drum...

La Coștei, întemeierea și dezvoltarea creației scenice, așa-zis crearea omului pe scenă, este legată de numele unor activiști culturali de seamă, dornici să contribuie la culturalizarea teatrală a publicului sătesc, dar și de a-și măsura rezultatele muncii lor cu ale altora. Aceștia au fost oameni de teatru – intelectuali, cărturari, țărani – oameni cu suflete și minți luminate, cu devotament pasionat pentru arta lor, care au știut nu numai să țină aprinsă făclia de lumină dătătoare de cultură, ci și să transmită și să păstreze vie spiritualitatea neamului. Îi amintim pe Chirilă Păuța-Neica, Silvia Dona, Patrachie Rămniațu, Ionel Țera și mulți alții...

Prima scânteie de lumină a rampei a scăpărat aici în îndepărtatul an 1882, când a fost prezentată „Nunta țărănească” de Vasile Alecsandri. De atunci, pe drumul deschis au continuat eforturile și aspirațiile pentru acumularea de experiență creatoare și de ridicare a calității dramatice a spectacolelor spre treptele de vârf ale creației interpretative. La începuturile sale, creația scenică constând în piese simple, ușor de interpretat, s-a desfășurat paralel cu cea corală, interpreții scenici fiind în general coriști, pentru că programele susținute de cor includeau și câte o piesă de teatru.

Mulți ani, cu sorți de izbândă când mai mari, când

mai mici, s-au jucat scenete, monoloage sau piese mai scurte, în maniera comediei cu mare priză la public. Timpurile au adus apoi și condiții mai bune pentru desfășurarea activității teatrale, prin ridicarea Casei de Cultură, în 1911. A urmat perioada războaielor și, în ciuda greutăților și vitregiei vremurilor, viața teatrală își menține continuitatea, prezentându-se în premieră sau reluare cu mai multe piese care angajează un număr mare de talente amatoricești. După război, noile condiții de viață impun și un repertoriu tematic nou și în lipsa lui, se recurge la reluarea pieselor montate, dar se încearcă și textele dramatice cu o aprofundare teatrală mai adâncă. În cadrul noii Societăți Culturale „Mihai Eminescu”, activitatea teatrală își lărgeste repertoriul cu piese de noi autori dramatice, printre care Caragiale, Cehov, Moliere..., sub îndrumarea regizorială a unor regizori amatori, fii ai satului.

Între anii 1961 – 1972 intervine o perioadă cu stagnări sporadice ale activității teatrale, pentru ca în anul 1973 să apară la prima ediție a manifestării „Zilele de Teatru ale Românilor din Voivodina”. Coșteienii s-au prezentat cu „Năpasta” de Ion Luca Caragiale, în regia lui Ionel Țera.

Practica artistică continuă și experiența interpretativă acumulată de-a lungul anilor confirmă seria succeselor la „Zile”. Participarea coșteienilor la această amplă manifestare marchează și cea mai strălucită etapă în afirmarea posibilităților de expresiv-

mare a artei scenice la Coștei. Începând cu ediția a IV-a, a „Zilelor”, coșteienii „intră pe mâna” regizorului Gheorghe Leahu, artist emerit de la Teatrul Național din Timișoara. Colaborarea și prietenia legată cu el au marcat adevăratul proces de creație a stilului, rolului și talentului personajelor pe scenă. Întâlnirea cu Gheorghe Leahu a fost adevărata întâlnire cu teatru. Din ea, actorii amatori din Coștei au avut prilejul să învețe marea lecție a actoriei. De la Leahu au învățat mimica, dicția, gestul, mișcarea

scenică..., dar și alte „tehnici” de actorie, care fac inegalabil jocul pe scenă. De la Leahu au învățat că interpretii de pe scenă trebuie să evolueze și ca model de personalitate. Lecția învățată a dat roadele meritate și așteptate.

„Zilele” aduc consacrarea și aprecierea justă a unor roluri masculine și feminine în spectacolele memorabile ale coșteienilor, care rămân creații de neuitat: Gheorghina Berlovan, Viorel Măiogan, Maria Corbuț, Aurelia Imbroane, Georgeta Țera, Silvia Țera, Ion Rotariu-Cordân, Micșa Ion...

Dacă dorim să vorbim despre activitatea teatrală a coșteienilor și prezența lor la „Zile”, nu putem să nu aruncăm o privire în trecut și să nu ne amintim de unele spectacole memorabile ale acestora, precum sunt: „Năpasta” (1973), „Steaua fără nume” (1974), „Nunta țărănească” (1975), „Strada Trei Privighetori - locuință comună Nr. 17” (1979), „Vulpea și strugurii” (1980), „Eminescu și Veronica” (1981)... Spectacolul „Eminescu și Veronica” de Eugenia Busuioceanu, în regia lui Gheorghe Leahu, a marcat ediția a IX-a a „Zilelor”. Piesa s-a situat pe locul de frunte, iar actorii Maria Corbuț și Viorel Măiogan, au cucerit premiul I pentru interpretare. Au mai fost menționați următorii actori: Virginea Petronela Țăranu, Ioneaua Pitic, Malina Drăgan și Ion Rotariu-Cordân. Piesa a fost premiată la competițiile provinciale și la Festivalul Republican de la Prizren, chiar în urmă cu trei decenii. A fost acesta cel mai mare succes al coșteienilor în domeniul artei teatrale, după care a urmat o pauză de 10 ani.

În anul 1997, când s-a aniversat un sfert de veac de existență a „Zilelor de Teatru...”, Trupa de Teatru „Neica” a S.C.A. „Mihai Eminescu”, și-a reluat activitatea. În același an, actorii coșteieni s-au prezentat la „Zile” cu spectacolul „Rămas bun, geniul rău, cruzimea și moartea cu încununarea ei” – Commedia del arte, în regia Virginiei Marina Guzina. Spectacolul s-a plasat pe locul III la „Zile” și a fost prezentat în cadrul Festivalului Internațional al Scenelor Alternative de la Novi Sad. Au urmat și alte spectacole: „Sânii lui Tiresias” (1998), „Sosesc diseară” (1999), „Steaua fără nume” (2000),

„Agenția de detectivi” (2002), „Chirița în provincie” (2003), „Titanic vals” (2004), „Țara lui Guffi” (2005)... Vă spunem atenției spectacolul „Țara lui Guffi” de Matei Vișniec, în regia lui Ionel Cugia, datorită faptului că după mai mulți ani, coșteienii s-au plasat din nou pe locul I la „Zile”. Cu spectacolul amintit au cucerit Premiul Publicului la Festivalul Provincial, organizat în localitatea Jaša Tomić, unde actorii Mariana Stratulat și Ionel Cugia, cuceresc premiul I pentru interpretare. După mai multe prestații reușite pe scenele de la noi, trupa a întreprins și un mini turneu în Valea Timocului.

Prima prezentare scenică în Serbia de Răsărit s-a realizat în seara zilei de 26 noiembrie 2005, în sala de spectacole a Casei de Cultură din Slatina, comuna Bor. A fost aceasta zi istorică și de sărbătoare pentru românii de acolo, atât pentru faptul că prima dată, în localitatea lor, se prezintă o piesă în limba română, cât și pentru simbolica cădere a zidului de fier care a fost ridicat între frați câteva secole. Au confirmat aceasta și numeroșii spectatori care nu și-au putut ascunde satisfacția și trăirea sufletească asistând la un spectacol românesc. Iar dacă istoria se scrie cu fapt mari atunci contribuția gazdelor în frunte cu Draghi Dimitrievici-Cârcioabă, la înfăptuirea ei, cât și a coșteienilor, a fost tot atât de mare. S-a cântat și s-a dansat de parcă ar fi fost nuntă, sau zi de sărbătoare. Nici zilei de duminică, 27 noiembrie, nu i-a lipsit latura istorică a evenimentului în cauză. În urma excursie la Cetatea Felix Romunliana și a popasului la sediul Ligii pentru Drepturile Omului de la Geanova, am luat-o spre Cladova.

Biroul teritorial al Consiliului Național al Minorității Naționale Române, din acest oraș ne-a deschis larg porțile. Domnul Dragișă Costandinovici Traian, vicepreședintele Consiliului Național din perioada respectivă, ne-a informat despre activitatea și despre importanța acestei organizații în

Valea Timocului. Seara, în minunata sală de spectacole din Cladovo, trupa de teatru „Neica” a confirmat că meritele din anii precedenți au fost absolut juste. În final, coordonatorul trupei, Viorel Bălăgean, și-a exprimat dorința ca vizitele reciproce ale românilor de o parte și de cealaltă parte a Dunării vor deveni tradiționale.

În zilele de 27 și 28 mai 2006, actorii coșteieni, s-au prezentat la Festivalul Internațional de Teatru „Yorick” de la Piatra Neamț, cu spectacolul „Angajare de clovn” de Matei Vișniec, în regia lui Ionel Cugia, unde s-au plasat pe locul II, îmbogățindu-și palmaresul cu încă un premiu extrem de valoros.

Merită să amintim și numele unor actorii coșteieni care s-au marcat în perioadă recentă: Cornel Bojana junior, Iuliana și Vinko Stepan, Mariana și Gheorghe Stratulat, Mărioara Luca, Luminița Gaspăr, dr. Savu Marius, Teodor Sferlea, Ion și Ionel Micșa, tinerele noastre speranțe, Sanela Nicolaievici și Marina Pavlovici, iar în mod aparte, pe scenograful trupei, Ionică Adam și coordonatorul, Viorel Bălăgean, care ne-a dovedit că este și un talentat actor.

Seara zilei de 28 aprilie 2007 a deschis încă o pagină în bogata activitate pe tărâm cultural a membrilor S.C.A. „Mihai Eminescu”, a cărei Trupă de Teatru „Neica”, la data amintită, a sărbătorit jubileul de 125 de ani de activitate teatrală. Nici un sat din Banat nu a sărbătorit un asemenea jubileu, puține fiind și orașele care au avut prilejul să trăiască astfel de clipe fericite.

În primăvara anului 2012 ne așteaptă încă o provocare – organizarea Jubileului de 130 de ani de existență a trupei de teatru din Coștei. Vă adresăm invitații încă de pe acum și vă asigurăm că îl vom organiza cu brio, dar mai ales, vom fi gazde bune și ospitaliere, așa cum doar coșteienii știu să fie!

Mariana STRATULAT

A terminat cu brio cursurile Institutului European de Administrație publică, angajat la primăria din Covăcița și este vicepreședintele Comunității Românilor din Serbia, care își dă aportul la eforturile constante a tuturor factorilor pentru aderarea Serbiei la Uniunea Europeană.

Institutul European de Admnistrare Publica (EIPA) cu sediul la Maastricht - Olanda, este cea mai importanta instituție de pregatire a cadrelor administrației publice din Uniunea Europeană.

Tânărul român din Covăcița, vicepreședinte C.R.S., Daniel Magdu, specialist pentru dezvoltare și IMM-uri, a trecut cu succes numeroasele testări și a fost unul din pușinii specialiști din instituțiile statului și administrației publice care au fost admiși și care a frecventat cursurile: Politica agricolă comună (CAP), protecția mediului, dar și cursuri privind instituțiile europene și modalitățile lor de funcționare în practică.

Proiectul "Speak European" a fost organizat de Consiliul Britanic (British Council), EIPA, Colegiul European și Biroul pentru Integrări Europene a Guvernului Serbiei, cu scopul de a îmbunătăți și accelera dezvoltarea profesională a instituțiilor publice, instituțiilor guvernale precum și a altor sectoare, scopul final fiind accelerarea procesului de integrare europeană a Serbiei. După spusele lui Daniel Magdu, cursurile au durat o lună într-un tempo foarte solicitant, însă care au dat rezultate pozitive. Experiența și cunoștințele dobândite Daniel dorește să le împărtășească tuturor celor interesați, în primul rând spre beneficiul cetățenilor, mai ales din momentul când Serbia va deveni țară candidată la aderare în Uniunea Europeană cu posibilitatea utilizării celor cinci componente a fondurilor de pre-aderare.

DANIEL MAGDU UN TÂNĂR ROMÂN DIN COVĂCIȚA În plină splendoare

În Bruxelles, Daniel Magdu a vizitat Directoratul General de Agricultură și Dezvoltare Rurală din cadrul Comisiei Europene, în fruntea cărui este fostul ministru de agricultură al României, domnul Dacian Cioloș, având acolo posibilitatea de a dialoga direct cu persoanele relevante pe politici agricole privind Serbia în perioada de pre-aderare și despre perspectiva agricolă a Uniunii Europene în viitor. Serbia va deveni în curând țară candidată și va începe perioada de adaptare la normele și politicile Europene.

În această perioadă statul, prin localitățile rurale și gospodării, va avea oportunitatea de a utiliza fondurile europene din a cincea componentă a instrumentului de pre-aderare IPA sau IPARD, și anume:

1. Îmbunătățirea eficacității de piață și aplicarea standardelor U.E.
2. Activități de pregătire pentru aplicarea măsurilor agricole și strategiilor locale de dezvoltare rurală
3. Dezvoltarea economiei rurale.

Dacă primul capitol nu-l vom simți în mod direct în viața de zi cu zi, pe celălalte două le vom simți cu siguranță deoarece vom avea posibilitatea de a beneficia direct, fie că e vorba de gospodăriile agricole individuale, de cooperative sau întreprinderi. De pildă, asfaltarea șoselelor, introducerea apei potabile, construirea pensiunii agro-turistice particulare, construirea silosului sau a unui cămin cultural în localitățile rurale poate fi deasemenea obiectivul proiectului finanțat din aceste surse. Este necesar doar ca oamenii să vină cu idei bune și fezabile, și bineînțeles, puse într-un proiect conform regulilor de finanțare care vor fi definite pentru fiecare axă aparte.

Ceea mai mare parte a bugetului Uniunii Europene (48%), merge pentru implementarea politicilor agricole comune. Producătorii au posibilitatea da a cunoaște prețul minim garantat al produselor agricole pentru anul viitor, subvenții și alte modalități de dezvoltare, astfel Uniunea Europeană este cel de-al doilea exportator mondial dar și cel mai mare importator, în special din țările în curs de dezvoltare, unde este și șansa țării noastre.

De evidențiat că, Daniel Magdu a fost și anul trecut unul dintre cei 30 de reprezentanți ai administrației publice și guvernale din Serbia la Bruxelles la cursuri pe tema politicilor regionale a Uniunii Europene. La ora actuală, Daniel Magdu este angajat la comuna Covăcița ca specialist pe problemele

de dezvoltare și consultanța IMM-urilor. Urmărește grant-urile din țară și străinătate, comunică cu ONG-uri și instituții din țară și străinătate, specialist în realizarea proiectelor (IPA, USAID, CE, GIZ...), promovează potențialurile locale, este încadrat în planificarea strategică a municipalității pe termen lung, în elaborarea materialului promo pentru atragerea investițiilor și promovarea turismului, participarea în cooperări internaționale, inclusiv cu România, sunt unele din sarcinile care le îndeplinește la postul său de muncă.

În calitate de freelance consultant sub egida MGFT, în ultimi patru ani a reușit să realizeze în jur de 50 planuri de afaceri pentru IMM-uri cu diverse profiluri de activitate și gospodării agricole, cu scopul de a accesa surse de creditare și finanțare gratuită în Serbia.

Elaborarea materialului de promovare, de la identificarea grupului țintă până la adaptarea design-ului cerințelor grupului țintă, deasemea face portofoliul serviciilor pe care le-a prestat clienților săi.

În cadrul complexului de afaceri și agreement "Relax" a fost angajat de la deschiderea obiectului pe poziția managerului comercial și de marketing, cu scopul de a implementa obiectivele strategice pe termen lung.

Angajându-se în primăria comunei Covăcița, a observat necesitatea perfecționării profesionale în domeniu și a înscris studii de master cu profilul *Economia și managementul dezvoltării regionale*, la Facultatea de Economie și de Administrare a Afacerilor la Universitatea de Vest, Timișoara.

Cu ajutorul cunoștințelor dobândite, Daniel Magdu contribuie la toate demersurile unei administrații locale sau regionale în a parcurge procesul de pre-aderare în U.E. cât mai calitativ și eficient, mai ales în domeniul reformelor conform standardelor europene care deja au început să se aplice în Serbia și care sunt direcționate spre cetățeanul de rând, fie că el este agricultor, meșteșugar sau

întreprinzător. De profesie este economist licențiat și a terminat Academia de Studii Economice, Facultatea de Comerț-Marketing din București.

În timpul liber, pe lângă activitatea din cadrul Comunității Românilor din Serbia, este vânzător (deja a treia generație) în Societatea de vânzatori "Iepure" din Uzdin, și împreună cu alți membrii face efortul de a promova activitățile acestei societăți și bogățiile naturale cu care Uzdinul este înconjurat. Recent a prezentat Timișul, pădurile și istoria Uzdinului în cadrul emisiunii de maximă audiență "Serbia mea frumoasă" la canalul public de televiziune RTS1.

Când timpul urât nu îi permite ieșirea în natură, se ocupă de compunerea muzicii electronice ambientale, împreună sunetele instrumentelor acustice pe care cântă cu sunetele sintetice procesate prin calculator, împărțându-le cu amatorii acestui gen musical prin intermediul internetului.

Marin Gașpăr

UNIVERSUL ȘCOLAR și Ana Niculina Ursulescu

Scrive: **Dr. Brândușa Juică**

„Accesul la miracol, și implicit, la subconștient este posibil atunci când vom putea privi lumea prin ochii unui copil.”

Ana Niculina Ursulescu

Cu studii superioare de drept, doamna Ana Niculina Ursulescu s-a manifestat de-a lungul anilor ca ziaristă, actriță, scriitoare și traducătoare.

În calitate de ziaristă, pe lângă darul de a realiza reportaje, a mai

fost înzestrată și cu calitatea nobilă de a iubi copiii și de a oferi această dragoste în dar, prin intermediul cuvântului spus sau scris.

Emisiunile pentru copii, redactate de Ana Niculina Ursulescu la Radio Novi Sad, Programul în Limba Română, timp de un sfert de veac, fără a neglija cele două volume de versuri și trei de proză, semnate de aceeași mână, justifică din plin afirmațiile de mai sus, și mai mult de atât, ele acced la veșnicie prin cuvânt.

Deconectându-se de la propria existență, în emisiunile „Univers școlar”, Ana Niculina Ursulescu se dedică în totalitate copiilor mici și mari, oferindu-le posibilitatea de a se înfrupta din deliciile literaturii, muzicii, ale tradițiilor și obiceiurilor străbune, relevând buna cuvîntă și farmecul vârstei cu jocuri nemuritoare.

Izvorâte din memorie sau inspirate din realitatea actuală, aceste emisiuni, în care redactorul își lasă ghicită seducția exercitată de copilăria sa, prezintă ostentativ: cântece, poezii, povestiri, povești, care s-au născut la noi ori în alt colț de lume. Dar cum vântul și cultura nu

recunosc granițele trasate de om, toate acestea s-au strecurat cumiți, în fiecare săptămână, în casele noastre. Fiecare „Univers școlar” încearcă să emerdeze textura timpului nostru, conducând ascultătorii spre oaze mai liniștite, mustite de sensuri și curcubeie.

Bun cunoscător al meleagurilor și sufletului românesc, Ana Niculina Ursulescu transferă, uneori, în realitate specificități ale unei lumi îndepărtate nouă, care adunate ritualic reușesc să configureze vibrațiile unei ordini sacre. Relevante în acest sens sunt: Bunicuțele, Ziua Ursului, Povești de Crăciun, Mărțișor, Pictori de sărbători, Obiceiuri de pe plaiuri mioritice, ...

Păstrate în memorie de când „fetița cu pistrui” își scria jurnalul ori scoase din „traista cu povești modernizată”, poveștile Anei Niculina Ursulescu, spuneam cu altă ocazie, pudrate cu umor, fan-tezie, iz bănățean și multe altele, contribuie, din plin, la îmbogățirea patrimoniului literar pentru copii și tineret, la păstrarea și cultivarea limbii materne. Privind din punct de vedere educativ, remarcăm rolul acestora în formarea personalității copilului. Astfel, lumea imaginară a poveștilor, în care copiii pătrund cu ușurință, ghidați fiind de implicarea afectivă a redactoarei, oferă posibilități multiple de asimilare a unor reguli morale, situații de percepere a sentimentelor, năravurilor, caracterelor, conflictelor, etc.

În acest context merită a fi amintite poveștile: Crăciun pisăcesc, Zănele Zăpezii, Timpul vifornițelor, Ursul păcălit de vulpe.

O exaltare insolită emană cântecele care sunt presărate la tot pasul prin „Universul școlar”. Însoțind poveștile, poeziile sau ocupând loc de sine stătător, cântecele copiilor, și cele dedicate lor, exprimă gânduri, dorințe, aspirații, îndemnuri, invitații, descriu jocuri, jucării, persoane și animale iubite de ei. Ele reușesc adesea să sugereze, în imaginația as-

cultătorului, adevărate imagini vizuale. De multe ori ni se pare că zărim aievea un căpșor bălai care ne cheamă: Hai, cu mine în lumea mea de povești!

În „Universul școlar” un loc convenit s-a acordat colindelor, obiceiurilor și tradițiilor, aspecte pe care modernitatea începe să le uite. Emisiunile dedicate promovării tradiției noastre, cea care ne identifică în contextul existențial, oferă cu generozitate grija pentru păstrarea, cultivarea și transmiterea ei.

Pornind de la tezaurul folcloric ori de la creațiile literare culte, Ana Niculina Ursulescu reușește, întotdeauna, cu sprijinul colaboratorilor săi, cu prețul unui zâmbet, a unui dor de acasă și nu în ultimul rând cu o voce cristalină, să ne facă să simțim o adevărată evadare spre o lume pură.

Vocea sa, senină, pătrunzătoare sau liniștită ca mângâierea mamei, avântă gândul ascultătorului printre mrejele și meandrele lumii contemporane, în care ne întâlnim cu personaje cunoscute, cu calitățile și cusururile, cu preocupările și aspirațiile lor. Deseori sensul directoriu este preluat de copii, cei mai pricepuți în prezentarea universului inocenței. Dar rămasă mereu cu sufletul în pridvorul copilăriei, redactorea Universului

școlar” nu rezistă tentației de a ne aminti casa părintească – locul unde ne întoarcem cu pasul ori cu gândul, atunci când riscăm să nu

Ana Niculina Ursulescu

VINE MOȘ CRĂCIUN

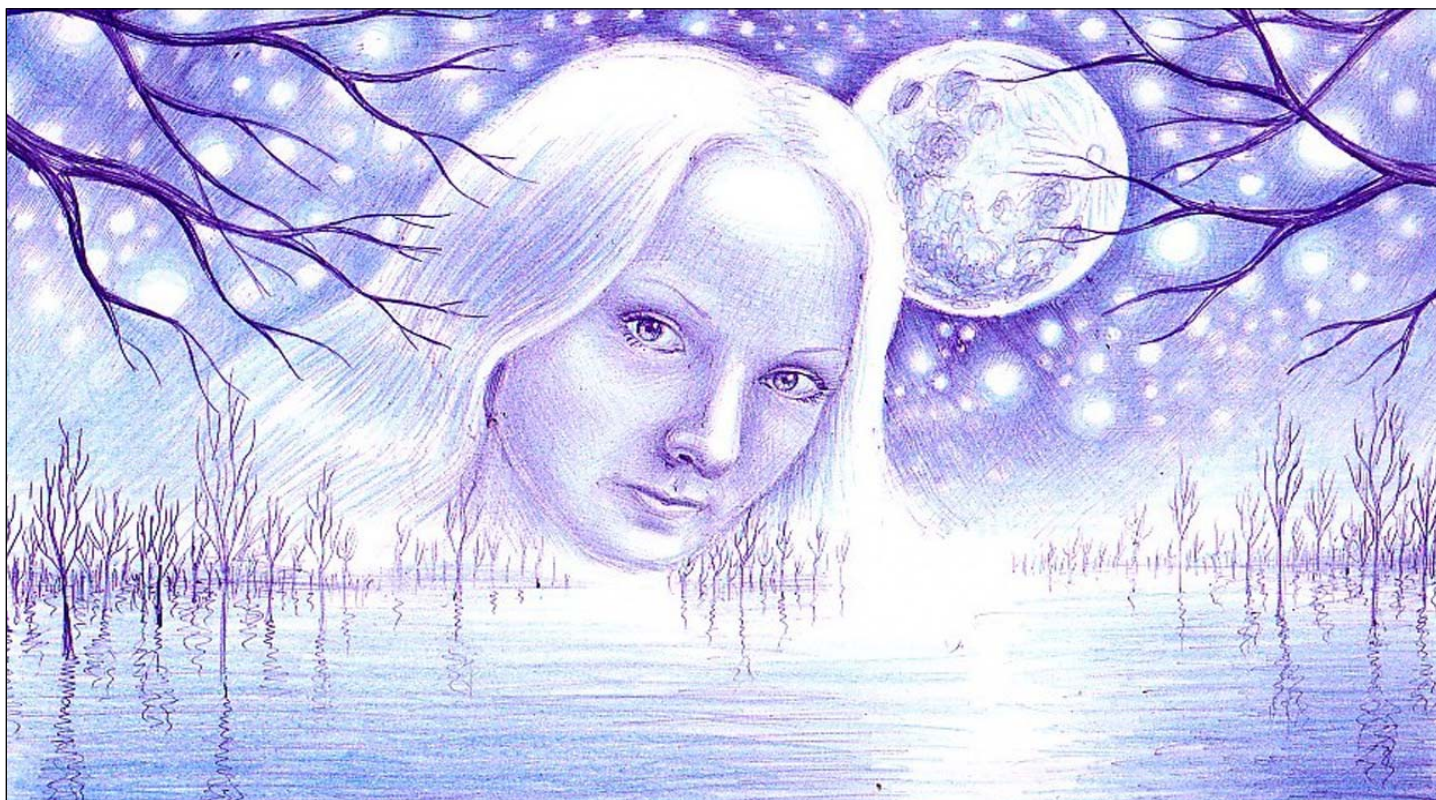
mai știm cine suntem, când nu găsim răspuns la întrebări sau când nu mai avem curajul să le punem.

S-a petrecut aceasta și în grupajul de emisiuni consacrate celor două antologii de poezie pentru copii scrisă în Voivodina: *Vântul seamănă cuvântul*, publicată de prof. dr. Ileana Magda la Editura Școlii Superioare de Educatoare din Vârșeț, în anul 1997 și reeditată în 2005 și *Dumbrava înșorită* – o antologie de poezie românească pentru copiii din Voivodina, apărută în anul 2004, la Editura Libertatea și semnată de Veronica Lăzăreanu.

„Universul școlar” – o poveste care a început în urmă cu un sfert de veac, o poveste care a absorbit câte puțin din identitatea celor care au creat-o, o recomandăm, asumându-ne riscul „dulcegăriilor” atribuite, pentru înregistrarea în rândul paginilor eterne.

Încheind acest șir de note, care nu vor putea prezenta niciodată cu adevărat „Universul școlar”, ne întrebăm: Câți vor fi gustat din nectarul acestui univers? și răspundem: Mulți, mulți!

Foileton III

Boala și moartea lui Eminescu, între mit și realitate

f) Un simplu bilet de mână, scris de dr. Suțu la 5 iulie 1883, rămâne drept certificat medical, înscris sacru, de necontestat, deși diagnosticul inițial este schimbat de alți medici, iar pacientul este tratat pentru altă boală decât cea declarată de dr. Suțu.

Pentru a nu putea fi eliberat din ospiciu, Maiorescu pleacă în străinătate chiar în ziua internării poetului, astfel că rudele și prietenii nu-l pot vizita și nu se pot interesa de soarta sa.

Falsul diagnostic de alcoolism și sifilis, permite aplicarea tratamentului cu mercur (element chimic foarte toxic, care poate provoca chiar moartea). Lui Eminescu i se aplică "douăzeci de fracțiuni a câte 4 grame de mercur, când și o jumătate de gram poate avea efecte dăunătoare" (dr. O. Vuia). Urmare acestui tratament, poetul suferă o paraliză parțială.

Peste câteva luni, în toamna anului 1883, Eminescu este îndepărtat din țară, fiind trimis ilegal la Viena, însoțit de gardieni. La plecare, în Gara de Nord, unde

este prezent și Maiorescu, poetul îi strigă: "Dr. Mayer, marele moment, o conspirație", aluzie evidentă la legătura lui Maiorescu cu ambasadorul austriac la București.

De la Viena este plimbat prin Italia, cu un supraveghetor după el care, în loc să pună pe hârtie comportamentul poetului, va spune, motivându-și reținerea: "Europa braucht ruhe" ("Europa are nevoie de liniște").

Deci, Eminescu reprezintă o

problemă externă, este periculos pentru Europa marelui capital evreiesc, pentru iudeomasonerie.

Pe 7 aprilie 1884 ajunge în țară, la Iași, fiind considerat refăcut fizic și psihic.

La finele anului 1888, revine în capitală și este angajat ca redactor la un important ziar politic. Dar... stupoare. După doar trei luni (februarie 1889) este ridicat din ordinul poliției capitalei, dus la același spital evreiesc "Caritatea" și internat.

La conducerea țării, în acel moment se aflau masonii, cu consensul cărora a fost internat și în 1883; Dr. T. Rosetti (prim-ministru) și avocatul T. Maiorescu (ministru al cultelor), ambii membri marcantă ai lojii "Steaua României".

În spital i se administrează, din nou, injecții de mercur, contra sifilisului, boală niciodată dovedită, ba chiar infirmată după moarte, când este autopsiat.

Că poetul nu este bolnav de sifilis, ne-o spune chiar unul din medicii săi curanți – dr. N. Tomescu (aflat, totuși, în echipa

conspiratorilor): "Articulația cuvintelor este normală. El pronunță bine și clar și nici scandare, nici gângăvie, nici bolboroseală, nici acele diverse defectuoziități, așa de comune în maladiile cerebrale nu s-au putut observa, până în ultimele zile ale vieții sale... Oricum ar fi, sfârșitul total nu părea iminent, căci el se nutrea bine, dormea și puterile se susțineau cu destulă vigoare."

Ipoteza morții, ca urmare a unei pietricele, scăpate din praștia cu care se juca un nebun – Petre Poenaru – în curtea spitalului, care l-a izbit pe Eminescu în frunte, este infirmată de-o altă persoană din interiorul spitalului – dr. Vineș, care l-a îngrijit pe poet în perioada martie – iunie 1889, descrisă în amintirile sale, în anul 1931; "Contrar zvonurilor melodramatice, Eminescu n-a suferit prea mult de pe urma așa-zisului

atentat, care-i pricinuse o simplă zgârâietură...". "Era o tăietură a pielii capului de 2 cm lungime", ne spune dr. Tomescu, "care s-a infectat datorită desfacerii pansamentului și a folosirii mâinilor murdare de către pacient, provocându-i un erizipel. Bine îngrijit, erizipelul a dispărut complet".

Misterul morții poetului este dezlegat de fostul său frizer, D. Cosmănescu, după aproape 40 de ani (1925), care l-a însoțit la plimbare, prin curtea spitalului "Caritatea", în chiar ziua morții

sale. "După internarea la Suțu", ne spune Dumitru Cosmănescu, "mă cheamă tot pe mine să-l servesc și acolo". Într-o zi (15 iunie, n.n.), cam pe la ora 3 după amiază, frizerul a venit să-l servească. În jurul orei 4 (d.m. p.m.), fiind cald în camera unde stătea, Eminescu îi propune frizerului să facă o plimbare prin grădină. "Îa ascultă, Dumitrache, hai prin grădină să ne plimbăm și să te învăț să cânti "Deșteaptă-te Române!". Cum mergeau împreună și cântau, vine, pe la spate, un bolnav și-l lovește pe Eminescu cu o cărămidă în cap. Lovit după ureche, poetul cade jos, cu sângele șiroind pe haine și-i spune frizerului: "Dumitrache, adu repede doctorul, că mă prăpădesc. Asta m-a omorât!" Au venit doctorii cu Suțu în frunte și ne-au spus să tăcem, să nu se audă vorbă afară, că nu e nimic... Dar, după o jumătate de oră, bietul Eminescu murise..."

Așa a murit cel mai mare poet al românilor, ucis de un dement, datorită unei regretabile (ori intenționate) lipse de supraveghere a administrației spitalului.

La autopsiere nu se constata nimic important ca indicii de boală, iar dr. Tomescu concluzionează: "Eminescu n-a fost sifilitic... Adevărata cauză a maladiiei lui Eminescu pare a fi surmenajul cerebral, oboseala precoce și

intensă a facultăților sale intelectuale".

Iar tratamentul cu mercur și morfină, la care a fost supus, internările forțate în ospiciu, încercările de-al considera nebun când nu era, eliminarea sa din societate, sunt crime comise, ai căror autori, morali și materiali, au rămas nepedepsiți de istorie.

Ioan Ciama

Note:

- C. D. Niculae, *Războiul nevăzut al evreilor sioniști cu românii*, pag. 20-54
- Revista "Națiunea", nr. 420, 422/2007

SREDIȘTEA MICĂ

Note de toponime

Izvorul lui Barbes

Srediștea Mică, grație poziției geografice a avut dintotdeauna condiții prielnice pentru apariția, supraviețuirea și dezvoltarea comunităților umane. Așezată în partea muntoasă a Banatului, zona sredișteană a oferit posibilitatea unei vieți confortabile.

Coasta dealului l-a atras pe om din cele mai vechi timpuri, iar de la înălțime a putut mai bine să aibă în văz priveliștea înfățișării, până la îndepărtarea unde i s-a închis orizontul. Aici a putut întotdeauna să fie scutit, în vremuri de ploi cu înecuri ori băjenie din cauza altor răutăți, iar tufișurile și pădurile cu animale i-au putut servi pentru tracțiune și hrană.¹

Mănăstirea și localitatea Srediștea Mică (Pârneaora) este o

străveche vatră românească care a păstrat de-a lungul timpului vechile nume de locuri (toponime). Ele s-au transmis pe cale orală păstrând rădăcina și originea geto-dacă, română care a supraviețuit timpului și care nu trebuie uitată niciodată. Toponimele teritoriului srediștean sunt numeroase, specifice și variate. Așezarea se găsește la cea mai mare altitudine geografică în Voivodina - 260m, supranumită și Capul Carpaților.

Efigiile în penumbra Carpaților seculari, parcă rupte dintr-un colț de rai, în care paradisul poate fi trăit ca o feerie culinară. De aici, de pe aceste meleaguri au izvorât cântecele și legendele bănățene ce coboară din negura vremurilor.

Din timpurile străvechi, era prezent obiceiul de ridicare a crucilor în diferite locuri populate sau nepopulate, care au marcat prin prezența lor suferința, victoria și mulțumirea. Poporul credincios își exprimă dragostea față de Dumnezeu, față de mănăstire și biserică. Crucile au fost ridicate de familii înstărite, de călugări, preoți spre eterna pomenire a răposaților, protejarea localității, lăcașului de cult sau familiei.²

Crucile sunt mai frecvent ridicate la granița hotarului localității lor, la intersecțiile drumurilor ce în esență la fel prezintă crucea în plan orizontal. Pe ele sunt des comunicate cauzele și motivele confecționării și ridicării. Crucile și azi protejează hotarele, ocrotesc constructorii săi, pe cei care prin legământ și testament le-au ridicat.³ La Srediștea Mică cele mai vechi cruci au fost ridicate de sihastrii sfântului lăcaș de-a lungul secolelor sau de ctitorii mănăstirei. La început, crucile, troițele, au fost construite din lemn și piatră. La intrarea în sat a existat o cruce, care azi nu mai este, însă s-a păstrat denumirea până în zilele noastre "LA CRUCIE". Crucea a fost ridicată cu scopul de a ocroti mănăstirea și localitatea de rele. Cu timpul însă, ea s-a distrus păstrându-și locul denumirea.

Pe coasta unui deal, stă de veghe o cruce ridicată de preotul local, Mihai Juică la 1895, construită din piatră și cărămidă, care în prezent nu se găsește într-o stare bună. Nu este cunoscută cauza ridicării acestei cruci, dar denumirea dealului "CRUCEA POPPII" semnifică într-un mod cauza ctitorului.

În partea opusă a localității, la poalele muntelui Cioaca Mare există în prezent o cruce ridicată de familia poreclită "Lați", la răscruce de drumuri. În secolul al XIX-lea, a fost ridicată crucea de origine latină, care poartă denumirea de "CRUCEA LUI LAȚI".

Între dealul Culmii și Grunicelul, pe vârful unui munte se păstrează toponimul de "CRUCEA IORGHI" (Iorgii). Crucea propriu-zisă a dispărut în negura timpurilor, iar locul și-a păstrat denumirea.

În anul 2005, pe sesiunea bisericii parohiale a fost ridicată o cruce de preotul Cazan Iosif și sfințită de episcopul Daniil Stoenescu Partoșanu, al Episcopiei "Dacia Felix" de Vârșeț, locul viitorului Centru cultural-misionar-pastoral.

șapte munți din îndoitura cărora se rup lungi șiruri de dealuri: Cioaca Mare, Zăbran, Fața Mare, Ebârlont, Culmea, Dooniță și Pagina împingându-și culmele și îngrădinând satul și izvoarele spre miază-noapte.

Vatra veche a satului o reprezintă Mala. Cuvânt de origine celtică pătruns în limba dacogeților și apoi moștenit de limba română, apelativul "mal" înseamnă munte, deal, râpă.⁶

Pentru că în așezările cu case izolate, comunicația se făcea în bună parte pe drumuri sau cărări particulare, ducând la o casă la alta sau la drumul cel mai apropiat, în dealuri întâlnim câteva denumiri de gruni. Fiind vorba de un lanț de munți, oamenii pentru o mai bună orientare au dat nume și acestor legături între dealuri și munți.

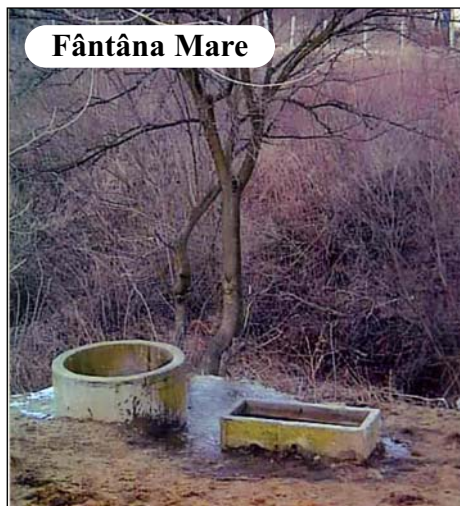
Văile și vâlcele care întretăia dealurile din hotarele localității, cu toate cotiturile lor, n-au făcut altceva decât să despartă ori să limiteze părți, anumite locuri.

Grunul cuprinde o ridicătură mare peste două văi. El se întinde peste o suprafață relativ mare de teren, de la 3 până la 30 de hectare. Cel mai mare grun după suprafață este Grunul de mijloc, iar cel mai mic Grunicelul. Pe lângă acestea, mai întâlnim: Grunul din poiană, Grunul lui Iojii, Grunul lung, Grunul cu groșățul și Grunul neamțului.

Din Căsuțele de odinioară, care se găseau în pădure au rămas doar rămășițele ruinate, dar s-au păstrat denumirile destul de caracteristice și specifice: Cracul cu coliba, Coliba Egărească, Casă de pământ, Coliba Ciurchii, Coliba cu Curpini.

În ținutul pitoresc al așezării, pășunea, izlazul au toponime sugestive, iar oamenii, ca să se poată orienta, e de la sine înțeles, au dat denumiri acestor părți dintre care unele au intrat în cărțile funciare, iar multe au rămas cunoscute numai în anturajul localnic: Valea, via Ciurchii, măidan (în trecut vii, azi pășune), Tarina, Râmneac, Pagina (pământ arabil)⁷, Stupina, Cerdacul (pomi fructiferi, vii, azi fâneată), Rât (pășune), Ierugă (pârâiași), Ianova (pământ arabil și vii), Zăbran (pădure de conifer), Cocetăli (pădure), Petrăriile (zonă de exploatare a pietrei, azi pădure cu pășune), Prunerai (cimitirul animalelor), Prevala (conacul vânătorilor), Cărbunări (păduri de stejar), Șamu (pășune cu ridicături), Ogașu cu soc, Șanțu cu bani și Ogașu lui Rudi (pârâiașe pe teritoriul localității).⁸

Drd Dorinel Stan

Fântâna Mare

Dinspre răsărit și apus de așezare curg două pârâiașe care se împreunează la marginea localității. După ele, vatra satului este împărțită în ogașul mare și ogașul mic.⁴

La nordul satului, în pădurile munților sunt cinci nume de loc - POIANĂ. Este vorba de loc în pădure, fără copaci și acoperit cu iarbă, poiana este o creație artificială a oamenilor. Ea reprezintă o suprafață mică, orizontală în pădure cu îngrămădiri de bușteni, ca urmare a acțiunii de defrișare.⁵ Cele cinci poieni sunt: Poiana lui Opătă, Poiana Verde, Poiana Poienii, Poiana Spinului și Poiana Ciorbeștilor. Localitatea este așezată în munții Vârșețului, după

Note:

1. Contribuții la istoria culturală a românilor din Voivodina IV, Vârșeț, 1977, p. 100
2. Mircea Măran, Biserica din Vladimirovaț, Novi Sad, 2000, p. 83
3. Dimitrie Madaș, Crucile Cărașului, 2005, Panciova, p. 28
4. Octavian Răuț, Vasile Ioniță, Studii și cercetări de istorie și toponime, Reșița, 1976, p. 8-12; Cuvântul românesc, "Omul sfințește locul", nr. 46, 2003, p. 15; Libertatea, 23 martie, 2003, p. 9
5. Cf. Al. Graur, Introducere în lingvistică, București, 1965, p. 130
6. Gr. Brâncuș, Probleme ale reconstrucției elementelor lexicale autohtone în româna comună (în SCL, 1966), nr. 2, p. 21
7. Tarina, ca parte a hotarului are sensuri diferite. Termenul de țarină indică la începuturile sale tocmai acel teren care era lucrat pentru a asigura practicarea ocupației principale. Țarină se numesc și terenurile de fânețe. Țarină se zice vara când nu-i strânsă recolta.
8. Informații furnizate de Iosif Micu din Srediștea Mică în etate de 81 de ani.

FOILETON (III)

Românii din Nord-Estul Serbiei

Următorii preoți au organizat și școli românești pe lângă biserică: Ieftimie (1843-1873) în Cobîșnița, Tudor Petru și Ieftimie Stoian ((1837) în Raduievăț, călugării mănăstirii Sf. Manasie (1824), dascălii Ion Ciolacu în Bregova și Pătru Pavel în Bolievaț (1864). În Techia pe la 1736 a fost popă Marcu Radul, iar mai apoi popa Trăilă. Slujbă românească s-a făcut aici până în 1875 (cel din urmă preot român a fost Dumitru Dungheriu. Românii din Techia au scris în românește o solicitare bănească pentru biserică cneazului Miloș la 10 ianuarie 1837.

Acesta le-a dat banii și le-a scris tot în românește. După anul 1836 când la Belgrad s-a deschis școală de preoți, în Timoc se introduce treptat slujba doar în sârbește.

În Bulgaria preoții români încep să fie înlocuiți de cei bulgari începând cu 1878. În unele sate mai era slujbă în românește și la 1918.¹ Astăzi doar la Sofia este biserică românească. A încercat după anii 2000 în satul Rabrova preotul Gheorghiev să țină slujbă și în românește dar a fost amenințat imediat de mai marii bisericii bulgare (Asociația Învățătorilor Arădeni a protestat în presă). La Vârf în 1854 sătenii angajau pentru 150 groși pe învățătorul Ion Brudar din Transilvania.² La Vidin în cartierul Cumbair din cei 950 elevi, peste 700 sunt români și 9 grupe învață româna ca limbă străină facultativ. Facultativ se mai învață româna și tot sporadic în Bregova, Rabrova, Vârf, Gumătarit, Gânzova, Silistra prin grija organizației AVE, a Comunității Românilor din Bulgaria și a statului român. Românii nu au statut

de minoritate în Bulgaria și nu au deci școli și biserici. Aceste încercări de cursuri de română sunt organizate după ore, uneori în weekend, uneori în case particulare și cu plata unor profesori din fonduri ale statului român. Revistele lor bilingve "Salut" și "Timpul" cu apariție sporadică și în număr ridicol de mic sunt și ele scoase pe bani din România. Statul bulgar închide chiar și școlile bulgărești din satele românești (Deleina și Rabrova).³ La Sofia am vizitat singura biserică românească din Bulgaria unde am discutat cu preotul Oprea. Clădirea a fost ridicată de comunitatea bogată a aromânilor și cu sprijinul statului român de altădată. Există tot la Sofia și un gimnaziu în care 50 elevi învațau în 2002 și limba română (pe b-dul Al. Stambolinski 125). Această instituție este singura cu caracter oficial. La Vidin unde trăiesc întrădevăr români mulți (majoritari în 30 de sate) Bulgaria nu a permis așa ceva. În Serbia unde românii sunt mult mai mulți nu se permite nici măcar facultativ limbă română în satele timocene.

(III) Sub slavii creștini - mecanisme infernale de deznaționalizare

La începutul sec. XVIII austriecii cuceresc Banatul dar și teritoriile la sud de Dunăre (Semedria, Columbac și Negotin). Aceste teritorii din sudul Dunării și temporar Banatul, le vor pierde în confruntările cu Poarta, un rol mare avându-l răscoala românilor bănățeni din anii 1736-1739. Abuzurile

Protopopiatul românesc din Negotin

administrației habsburgice, colonizările masive cu străini, au determinat populația română să se alăture otomanilor a căror stăpânire o socoteau mult mai blândă. O importantă victorie a românilor răsculați asupra austriecilor a fost cea de la Vârșeț din 14 feb. 1739. Represaliile imperialilor au fost groaznice²⁰. De la 1690 în Timoc și Banat veniseră primii sârbi din Kosovo (Svetislav Prvanovici vorbește de 28 de sate nou colonizate atunci în Timoc) și bulgari din Teteven. D.Rizoff scrie într-o lucrare publicată la Berlin în 1917 că „bazinul Timocului cedat de Turcia Serbiei în 1833 n-a intrat niciodată în hotarele istorice ori politice ori religioase ale Serbiei” de până atunci.

Insurecția sârbă²¹ izbucnită în 1804 s-a bucurat și de sprijin românesc. „Comitetul Serbiei” condus de Karagheorghe îl avea în componență și pe voievodul românilor timoceni Mișu Karapancea de la Negotin. Pentru eliberarea Balcanilor de turci, Tudor Vladimirescu a luptat în fruntea a 7.000 voluntari la sud de Dunăre, participând și la importanta bătălie de la Cladova. Prietenul sârbilor Gravier recunoaște și el că până și sârbii din Belgrad sunt în imensa lor majoritate nou-veniți din ținuturile din sud-vest. Unii români se alătură mișcării de eliberare de sub turci dar se opun schimbării unui stăpân cu altul. Haiduc-Velku luptă împotriva turcilor cu prețul vieții la Negotin și Prahovo având oaste și tunuri „Capu-oi da, Craina n-oi da” și își luă titlul de „Gospodar (Domn) de Țârna Reka”. După pacea din 1812 rezistă în cetatea Negotin. Alți haiduci ai vremii erau Stevan Mokrainaț, Veliko Petrovici, Petar Dobraniak, Stoian Abras din Bucopcea, Gicu Hraborg și Milenko Stoikovici despre care românii spun că erau de ai lor.

În Timoc, sârbii își extind granița 23 abia în 10 iunie 1833. Miloș Obrenovici obține de la turci în schimbul unei apreciable sume alipirea Crainei la pašalâcul Belgradului. În urma acestui târg populația Tribaliei de est este obligată să plătească bir turcilor ca și cea din Tribalia de Vest. Pe cei din Tribalia orientală, Soliman Magnificul, la timpul lui i-a scutit de bir și a interzis turcilor să intre călare și cu caii potcoviți în satele din zonă. Noua înțelegere lăsa provincia sârbilor care nu mai respectă vechile privilegii românilor timoceni. Sârbii încep să se instaleze în zonă și să înlocuiască preoții români cu cei sârbi. Clerul român se va retrage dincolo de graniță, în imperiul otoman, înființând și mănăstirile Dosul Mare, Coilova, Cosova, Deleina și Zlocutea, precum și bisericile de la Albotina, Tar-Petrova, Dobridol și Ursoaia. Nu peste mult timp însă bulgarii și macedonenii vor intra ei în acestea.

Un raport din 1849 spunea „pe lângă cele 4 sate ce s-au revoltat lângă hotarele Serbiei s-au mai revoltat și alte 13 între care și rumâni, iar căpetenia acestei revolte este un ciorbăgiu Ivan Bașchinezul”. Istoricul Djordjevici arată că „Bulgaria nordică era sub puternica influență a mișcării revoluționare din

Valahia din 1848”. În 1850 are loc o mare insurecție la Vidin²⁶. Românii de aici s-au adresat sârbilor ca să le sprijine revolta. Sârbii le pun condiția ca zona de până la Iskar să se supună Belgradului.

Scriitorul Ion di la Vidin scria în „New York Spectator” că românii ar fi spus „mai bine morți decât să schimbăm un călău cu altul”. Ștefan Singeleanu a condus o altă răscoală la Berkovița și Pirost stând în fruntea vlahilor de la Morava-Iagodina, Kupru, Alexina și a fraților lor Torlaci și Sopi. În strâmtoarea

Liderii românilor din Timoc, oaspeții Senatului Român

Cegar la nord de Niș răsculații sunt înfrânți de turci. Sârbii vor face din vlahul Singeleanu eroul lor național sub numele de Ștefan Singelici²⁷. O altă răscoală a fost la 1856 cu Puiu Stan de la Bregova.

Primele date statistice asupra românilor din Serbia sunt din 1846 când atingeau cifra de 97 215. Geograful francez G. Lejean documentându-se la fața locului scrie că pentru Serbia românii sunt „un mare dar” fiind „laborioși, activi și mai prolifici decât sârbii”. Spunea că la 1857 erau 39.728 români în cercul Pojarevaț, 35.671 în Craina, 20.597 în Cerna Rieca, 7.351 în Ciupria, 996 în Semedria sau Podunavlia, de toți 104.343. În Bulgaria aprecia numărul lor la 40 00028.

La 1860 Brătianu era acuzat că jinduește să refacă vechiul imperiu româno-bulgar din 1186 dezmembrat de Murat I la 1389.

Istoricul german F. Kanitz scrie că românii timoceni ar fi avut între 1859-1868 școală în limba maternă. Prin 1860 de pildă la Bregova aproape de Vidin era școală românească.

În 1876 a avut loc o răscoală a vlahilor dintre Vidin și Timoc împotriva turcilor. Învățătorul Ion Ciolac din Bregova este spânzurat în târgul Diului (Vidinului) împreună cu alți români timoceni din Bor, Zlot, etc. Și principele Milan e în mijlocul zonei de conflict armat cu lupte la Alexinați, Bielina, Zaicear, Niș. În acest război România a trimis o ambulanță (13 medici și 3 farmaciști) la Cladova unde personalul român a îngrijit mii de răniți. În același an Kogălniceanu scria către agenții consulari europeni „sunt mai mult de 200.000 de români care locuiesc pe malul drept al Dunării” și că „armata română

freamătă doritoare să ia parte la lupte”.

În armata a treia a generalului Leșianin, la Zaiacear erau cei mai mulți români timoceni. Sunt acuzați că nu vor să lupte pentru gloria sârbească și sunt executați mulți. Este decimat și regimentul românesc de la Niș al lui Cernaieff, scrie Eminescu. Turcii vor ucide 800 persoane și vor arde 4 sate românești din jurul Vidinului pentru că s-au răsculat (Bregova, Novesâl, Gânzova, Balei).

În 1878 Vidinul era pe cale de a capitula în fața trupelor române, însă Rusia a încheiat armistițiul cu Imperiul Otoman fără consultarea României. Iorga spunea că „românii au încercat la 1877 să ia cetatea Vidinului nădăjduind să o păstreze la pace pentru că prin locul acela este plin de sate românești”.

În Vidin românii sunt primiți cu flori și la fel în Belogragic. Drapele românești au fost arborate pe ambele cetăți în februarie, însă în aprilie garnizoanele se retrag. Zona și-o disputau Serbia și Bulgaria. Serbia ajutată de Austria obține încă 11.000 km² (Niș, Pirot, Lescovaț). În 1881 Serbia renunță la Novi-Pazar la promisiunea Austriei că o va ajuta să primească teritorii în sud. În 1883 are loc o răscoală țărănească antiguvernamentală în regiunea Timocului fiindcă se intenționa a se interzice miliției țărănești să-și păstreze armamentul acasă. Principele Milan a semnat 90 condamnări la moarte și a reluat pretențiile asupra Bulgariei.

Conform raporturilor consulare austriece totalul românilor din Peninsula Balcanică însuma 3.134.450 suflete răspândiți: 220.000 în Rumelia de Sus, 289.750 în Bosnia și Herțegovina, 77.300 în Novi-Pazar, 420.000 în Bulagria, 1.450.000 în Rumelia de Jos, Macedonia și Albania, 137.000 în teritoriul cedat Greciei prin tratatul de la Berlin, 140.000 în restul Greciei, 400.000 în Serbia.

Sârbul Ljubomir Iavanovici scrie la 1903 că cine ar trece prin zona Timocului „ar putea să creadă că aici trăiește numai o populație românească”.

În vara anului 1909 G. Giuglea și G. Vâlsan au efectuat împreună cu o grupă de elevi și studenți o excursie de documentare studiind toponimia românilor din Craina Serbiei. Au fost incitați de studiul „Între românii noștri” al sârbului T. Georgevici apărut la Belgrad în 1906 ce avea ca subiect românii dintre valea Timocului și valea Moravei. În 1900 apăruse la Leipzig lucrarea lui Weigand despre dialectele românești unde spunea că aromânii înaintează cu turmele până la Suha Planina aproape de Zaițiar. Giuglea scria că „neamul românesc e pomenit în mase în sudul Dunării încă din vremea țarilor sârbești” și e „un ținut de tranziție între românii din Carpați și aromâni”. El dă de nume românești de locuri: Glamia Povârscii, Văiuga, Sănuni (lespede pe care se pune sare la oi), Arțar, Periș, Geanova (de la geană de deal), Corbova, Tăchia, Mistrițoi (aceia care fac căsătorii mixte luând fete de peste Dunăre).

Numirea de ungureni a unei părți din românii Crainei este datorată stăpânirii ungare în zona de la vest de Vidin din sec. XIV și apoi după pacea de la Paszarovitz (1718-1739). Mai relatează Giuglea că ei se numesc sârbi (în sensul de cetățeni sârbi). Spun că de la „muica” rumânește au învățat, dar că ei sunt sârbi, iar limba românească e „proastă”, nu e ca cea din Vlașca (România). A constatat că românii din Serbia au asimilat o parte mare de slavi (sârbo-bulgari). Până la Tachia, Sâp, Reça, Vratna, Iabucovați, Miroci, Plamma se simte influența bănățenilor. Din toponimia românească mai amintim în zonă Tâlva Roșie, Vlașca, Izvorul Mare, Izvorul Mic, Valaconie.

Populație românească se găsește în Bulgaria în grupuri compacte în întreaga zonă de pe malul drept al Dunării între orașul Vidin și râul Timoc (după primul război mondial erau circa 36 sate românești). Pe o fâșie de la malul Dunării dintre Rahova și Șiștov și pe o alta de la gurile Argeșului până în Dobrogea (cu orașul Silistra recunoscut prin masivitatea populației românești), dar și insular în Palanca, Plevna, Vrața locuiesc români. Același Weigand în lucrarea „Rumanien and Aroumunen în Bulgarien” din 1907 aprecia că 91 comune aveau populație masivă românească, iar 45 numai românească fără a-i lua în considerare pe aromâni. Statisticile bulgărești dădeau la 1905, 90.000 români, cunoscuți sub numele de dunăreni cei de la Dunăre și de pădureni cei de la frontiera cu Serbia. Vâlsan spunea că regiunea populată cu români în Serbia era limitrofă cu jud. Mehedinți și Caraș-Severin pe valea Timocului și până dincolo de valea Moravei, iar în sud până la muntele Rtanj într-un ținut ce cuprindea a șasea parte din Serbia. Înainte se întindeau și dincolo de Morava.

Între Niș și Belgrad e stațiunea Vlaschi-Dol (Valea Românească). La izvoarele Timocului există numiri ca Vlascopolie, Vlascoselo, Petrușa, Vlahova, Tatmișița, Periș, Vlașca. V. Cucu scrie că țiganii între Rtanj și Pirot, în 10 sate nu vorbesc decât românește. În jurul Pirotului și Nișului erau în trecut mulți români - o prelungire a populației românești din jurul Sofiei pomenită în hrisoavele vechilor țari sârbi. Învățăutul sârb Cvijici aprecia că în ținut ar fi vorba de o veche populație românească deznaționalizată. În cuprinsul regatului sârbesc s-ar fi aflat 250 denumiri de sate alcătuite din cuvântul vlah exceptând alte deumiri de râuri munți și ținuturi întregi (Starii Vlah). Statisticile din 1908-1912 arătau circa 260-300 000 români.

Viorel Dolha

1. Cristea Sandu Timoc, Istoria românilor timoceni din Serbia și Bulgaria, ed. ziarului Nădejdea, Vârșeț, 1944, pag. 142

2 „Timpul”, editat de Asociația vlahilor/românilor din Bulgaria, august 2004, pag 8

3. Salut românesc, editată de AVE-Uniunea tinerilor etnici români din Bulgaria, nr.1 și 3/ 2004 pag.18 și 14

VĂ PREZENTĂM:

AGENȚIA DE PRESĂ ELECTRONICĂ TIMOC PRESS

Prima agenție de știri de la Sud de Dunăre care promovează limba și obiceiurile românilor/valahilor

Agenția de presă electronică TIMOC PRESS, în mare, singură produce programul său de pe teren sau din propriul studio unde montează și plasează prin domeniul internetului știri pe linia electronică directă (on line) a agenției de presă, muzică, documentare, material audio și video de propagandă.

Agenția publică știri din regiune unde trăiesc români (istroromâni, aromâni sau țințari, vlahi, meglenovlahi, moldoveni etc...)

Din alte rubrici amintim: Interviu și Reportaj.

Christian Rutsanu Wagner

Producția audio deține programe de muzică populară din întreaga regiune unde trăiesc români (istoromâni, aromâni sau țințari, vlahi, meglenovlahi, moldoveni etc...)

Video producția culege și păstrează materialele filmate și montate, dar și a materialelor primite de la alte producții, televiziuni sau cameramani individuali.

Agenția de presă electronică TIMOC PRESS este înființată în anul 2005 și pe lângă redacția în limba sârbă are și redacție în limba română a cărui scop este păstrarea și îmbunătățirea limbii, tradiției și obiceiurilor românilor/valahilor în această parte a Serbiei.

Agenția TIMOC PRESS este prezentă pe internet în limba română, sârbă și engleză. În curând se va activa pe siteul agenției radio și TV program. Colaboratorii permanenți sunt: Sanijela Dinić, Miralem Mandžukić, Christian Rutsanu Wagner și Dušan Pârvulovici, însă, după necesități, aunt angajați și alți corespondenți.

Până în prezent, Agenția de presă electronică TIMOC PRESS este susținută de: Departamentul pentru Românii de Pretutindeni, Fundația Națională pentru Românii de Pretutindeni, Consiliul Național al minorității naționale române, Comitetul pentru Drepturile Omului Nigotin, Dušan Pârvulovici.

Amintim realizarea unor proiecte și susținătorii care au contribuit financiar și moral la realizarea lor:

Proiectul în 2005 "TIMOC PRESS prima agenție de știri de la Sud de Dunăre" este susținut de Ministerul Afacerilor Externe al României prin intermediul Departamentului pentru Relațiile cu Românii de Pretutindeni.

Proiectul în 2006 "DESCHIDEREA UNUI PROGRAM EXPERIMENTAL RADIO-TV ÎN LIMBA

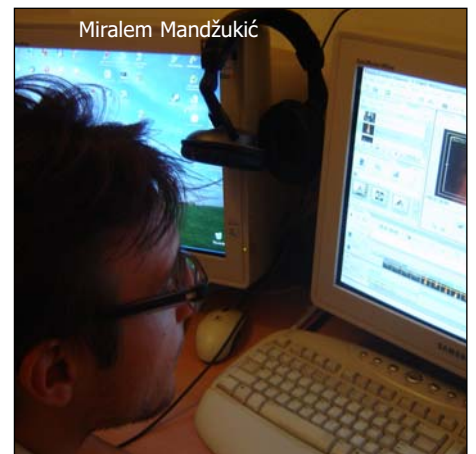
Sanijela Dinić

Dušan Pârvulovici

ROMÂNĂ LA NIGOTIN – SERBIA" se realizează la Radio Televiziunea "Independent" din Nigotin și este susținut de Fundația Națională pentru Românii de Pretutindeni.

Proiectul în 2009 "DESCHIDEREA UNUI PROGRAM RADIO-TV ÎN LIMBA ROMÂNĂ LA NIGOTIN – SERBIA" se realizează la

Miralem Mandžukić

Radio Televiziunea "Kraina" din Nigotin este susținut de Ministerul Afacerilor Externe al României prin intermediul Departamentului pentru Relațiile cu Românii de Pretutindeni.

Proiectul în 2009 "TIMOC PRESS prima agenție de știri de la Sud de Dunăre" este susținut de Ministerul Afacerilor Externe al României prin intermediul Departamentului pentru Relațiile cu Românii de Pretutindeni.

Proiectul în 2011 "Agenția de știri TIMOC PRESS ÎN LIMBA ROMÂNĂ LA NIGOTIN – SERBIA" este susținut de Departamentul pentru Românii de Pretutindeni.

Maria Pâslaru

SOCIETĂȚI CULTURALE ROMÂNEȘTI DIN VOIVODINA ÎN PRIMELE DOUĂ
DECENII POSTBELICE

Societatea Culturală "George Coșbuc" din Voivodinț

Corul

Primele începuturi muzicale la Voivodinț datează din anii 1885, când în acest sat ia naștere corul format din 27 de persoane. Primul instructor a fost Pavel Simion din Vrani. Mai târziu este angajat Iosif Micu din Coștei și Iulian Capeț – Duțu. Din anul 1905 preotul Ioan Andreescu conduce corul, iar viața culturală în această localitate ia avânt. Dirijorii din localitate au fost: Ion Miclea, Iulian Capeț, Cornel Țera, Cornel Petrică, Moise Sima, Ion Panciova și Mircea Barbulov.¹

După război, la scurt timp, corul, condus și instruit de învățătorul Cornel Petrică își reia activitatea. În toamna anului 1957, Mircea Barbulov este numit învățător la Voivodinț și reînființează un cor mixt de 70 persoane. Corul participă în multe localități din Voivodina și în România. La întrecerile corale din Vârșeț (1947), cucerește locul I, iar la trecerile în revistă din Covăcița (1948) locul III. În perioada postbelică avea în repertoriu următoarele piese: "Sârba în căruță" de Gheorghe Duga, "Cătălina" și "Cimpoiașul" de Velceanu, "Noi, țărani de la munte", "Trageți hora", doine din Banat, suite de cântece populare "Dorul meu pe unde zboară" de Andrei Mureșanu, "Cântecul lăutarilor", "Codrule, codruțule", "Tu, mândruță bănățeană", "Înfrățire" de Velceanu, "Se coc grânele" de Ion Vidu, "Peste deal", "Plugul", "Strungul și condeiul", "Trandafir de pe răzoare", "Cimpoiașul", "Negruța" și altele.²

Pe parcursul activității sale, corul din Voivodinț a fost dirijat de 20 de dirijor dintre care doi din Coștei, unul din Chizătău, iar ceilalți din localitate.

Fanfara

Fanfara din Voivodinț s-a înființat în anul 1927 alcătuită din 27 de membri, iar un an mai târziu statutul este aprobat de autorități. Primul instructor a fost Iacob Belogea din Broșteni. Fanfara a fost

înregistrată sub numele de "Doina Banatului". Temporal, fanfara după plecarea instructorului, este instruită de Pantelie Drăghici din Coștei, iar până la urmă bagheta o preia Colojoară Nită, conducând fanfara timp de două decenii fără întreruperi. În anul 1937 se pune temeliile Căminului Cultural. La eliberarea Iugoslaviei au participat următorii fanfariști din Voivodinț: Ionel Almăjan – Capeț (Lulă), Cornel Goicu – Cornici, Todor Gaita – Bizok, Tiberiu Gaita, Cornel Marila – Andri și Sima Ghizel.³

Începând cu anul 1947 la pupitrul dirijor al fanfarei este tânărul Ionel Almăjan - Capeș. Repertoriul fanfarei a fost bogat și variat: "Garofița", suită "Hora

Orăviței", Axionul "21 Mai", "Pe dealurile Croației", "Marș olimpic", "Plimbare prin Belgrad" și altele.

În perioada postbelică instrumentiștii fanfarei au fost: Partin Luca – Milian, Ion Miloia – Rusalin, Todor – Dica Dejan, Cornel Lădan – Grăvilă, Sima Moise, Lazăr Mata, Ion Micu – Dubrovan, Ion Almăjan – Lulă, Sima Țăran, Ion Țărnă, Todor Marina – Rugoane, Nicolaie Miloia, Cornel Panciovan – Bodia, Ion Miuță – Curcubău, Todor Dicu – Drăgan, Todor Panciovan – Brânzău, Iosif Meilă – Ciulan, Todor Vladisav – Cincu, Todor Berbola, Ion Lădan – Pipară, Cornel Gaita – Măgălină, Ion Dragodan – Popoia, Todor Laza – Daș, Sima Țera – Cârciu, Partin Panciovan – Miuță, Brutus Butan – Șciogan, Cornel

Glasul Cerbiciei - publicație editată de "Românii Independenți din Serbia"

Contact: tel: +381 13 834-125; 833-388; 836-808; +381 04 1195 384; +381 69 732207 sau e-mail-ul: romanii.independenti@gmail.com; maringaspar@gmail.com; sdorinel@gmail.com

Cont curent: Nezavisni Rumuni Srbije, Vojvođanska Banka a.d. Novi Sad - Vrșac:

320005063997 și cont valutar: Vojvođanska Banka a.d. Novi Sad - Vrșac: 320005064385

Reproducerea parțială sau integrală se poate numai cu acordul editorului.

Acest număr a fost sprijinit de Ministerul pentru minorități naționale și culte din Vârșeț

Marila – Andrei, Ion Colojoară – Mărcia și Ion Minda (Lazăr Mata).⁴

În anul 1950 la Concursul de coruri și fanfare din Vârșeț, fanfara din Voivodina împarte locul I cu fanfara din Râtișor. Fanfara pe parcursul anilor i-a parte la multe manifestări culturale, aniversări și treceri în revistă din Voivodina, la Vârșeț și Novi Sad.⁵

Orchestra

În direcția înființării orchestrei s-au depus eforturi considerabile. Astfel, învățătorul Mircea Barbulov a procurat câteva instrumente, formând o mică orchestră, însă ia a activat doar câțiva ani. Încercări în perioada 1950-1962 au mai fost, amintim pe învățătorul Ionel Panciovan și Ionel Butan, dar nu s-a reușit, iar în următorii câțiva ani a încetat să activeze.⁶

Formația de dansatori

Voivodina este cunoscută pe plan cultural în special prin formațiile sale de dansatori, participante la numeroase manifestări culturale-muzicale, atât în Voivodina cât și pe teritoriul fostei Iugoslavii și României.⁷ Primele echipe de folclor au fost înființate în deceniul al patrulea al secolului al XX-lea. În anul 1932, la Voivodina se înființează două formații de căluceri. Cinci ani mai târziu (1937), învățătorul Gurie Ursulescu include în formația pe care o pregătește și câteva fete. În anul 1938 grupa de căluceri o preia instructorul și vătaful Ionel Maleta – Prta. Învățătorii Mircea și Catița Barbulov încep instruirea unei noi echipe de dansatori, devenind un cuplu de coregrafi bine cunoscut în rândul românilor din Serbia, dar și mai larg. Secția de folclor participă la diverse manifestări cu montajul folcloric "Nunta la Voivodina". Membrii echipei de folclor erau: Sima Dejan – Acim, Eugenia Preda – Trifu, Cornel Vuia, Măria și Vioara Gașpăr, Ionel Panciovan, Ecaterina Ofelia - Velici, Virgil Lădan, Maria Lațcu, Ion Panciovan, Voichiță Todor - Stoia, Cornel Mata - Mania, Vioara Carcea – Goană, Luminița și Viorel Panciovan, Mărioara și Ion Sfera, Blondina Panciovan, Doina Lagea, Livioara Berbola, Cornelia și Stefan Văcariu, Ion Moisă, Gheorghe Lagea, Aurelia și Ionel Butan, Iuliana Sfera, Dorel Sfera și alți dansatori care n-au activat permanent.⁸

Formația de teatru

Începutul vieții teatrale la Voivodina este strâns legată de cor, în cadrul căreia activa un grup de diletanți. Perioada între cele două războaie mondi-

ale a fost semnificativă pentru dezvoltarea vieții teatrale la Voivodina. De menționat este contribuția învățătorilor: Liciov și Vuia. După terminarea celui de al doilea război mondial, la Voivodina în anul 1948 se desfășoară "Întrecerea grupelor de teatru", iar localitatea gazdă se clasează pe primul loc.⁹ Formația de teatru în perioada 1945 – 1952 a prezentat următoarele piese de teatru: "Cine-i hoțul", "Mintile-n cap" – Pavicevici, "Trei doctori", "Inspectorul școlar", "Nunta fără voie", "Soare și ploaie", "O oră de odihnă" și altele.

Componenta formației de teatru în zilele de glorie ale activității (1950 – 1960): Avram – Avrămel Vuia, Sima Moise – Împăratu, Ion – Micu Dubovan, Traian Iepure - Chera, Sima Gădișan – Pera, Dimitrie – Titu Ivanov, Stefan – Piciu Vasilev, Ion Capet – Lulă, Petru Vucicu – Pâțu, Victoria Mata – Piglu, Todor Mata – Manea, Ioneaua Gădișan, Elena – Lena Baica, Ion – Nelu Panciovan, Petru Oprea, Todor – Dica Meilă, Ionel Isac, Ion Țarnilă, Ionel – Luca Sârbu, Livius Atnăgea și alții.¹⁰

Drd Dorinel Stan

Note:

1. Anton Eberst, "Muzički amateri Vojvodine", Novi Sad, IP Prosveta, 1974, p. 146
2. Cornel Mata, "Monografia Voivodintului", Vârșeț, Editura CRS, 2007, p. 228
3. Costa Roșu, "Activitatea permanentă a amatorilor din Voivodina", "Libertatea", Panciova, 1976, p. 9
4. "Lumina", nr. 4, aprilie, 1949, p. 52-63
5. "Libertatea", noiembrie, 1952, p. 5
6. Cornel Mata, "Monografia Voivodintului", Vârșeț, Editura CRS, 2007, p. 286
7. Mircea Măran, "Români din Voivodina", Zrenianin, editura ICRV, 2009, p. 190
8. Cornel Mata, "Monografia Voivodintului", Vârșeț, Editura CRS, 2007, p. 281-285
9. "Libertatea", Vârșeț, mai, 1951, p. 5
10. Cornel Mata, "Monografia Voivodintului", Vârșeț, Editura CRS, 2007, p. 281-270

Biserica Albă

Localitatea Biserica Albă este situată în partea de nord-est a Serbiei, în Banat. La est este înconjurată de munții Carpați, la nord de dealurile Vârșetene, la sud de Dunăre iar spre vest se întinde Câmpia Panonică. În zona de 353 kilometri pătrați, împreună cu cele 14 sate are o populație de 22.000 locuitori. Această zonă a fost locuită din cele mai vechi timpuri. Viața intensiva a continuat prin alte perioade de preistorie, epoca bronzului și fierului, astfel cum evidențiază numeroasele descoperiri arheologice. Aici au locuit tracii, celții, sciții, dacii, iar la încheierea epocii fierului timpuriu a început o nouă perioadă a istoriei - perioada dominației romane, care va dura până la mijlocul secolului al treilea. Încep incursiunile triburilor barbare, în special al goșilor și sarmaților, distrugându-se treptat imperiul roman în această zonă. Pe ei îi înlătura marea migrare a popoarelor, înainte de toți, a avarilor și slavilor care au ajuns în această zonă în secolul al VI-lea.

Orașul Biserica Albă, ca un centru cultural, economic și politic din această zonă, a fost stabilit în anul 1717. În primul rând, el a fost destinat pentru centrul agricol de dezvoltare a viticulturii. În anul 1925 70% din populația Banatului de sud au fost implicați în viticultură. Pomicultura și agricultura au fost pe larg dezvoltate. Vin, coniac și lichior au fost produse exportate în toată Europa. Condițiile favorabile au făcut ca în Biserica Albă să devină cel mai mare producător de viermii de mătase. În Biserica Albă a fost o comunitate românească economic și cultural foarte bogată, amintim numai faptul că în 1931, în Biserica Alba au fost 349 de asociații meșteșugărești și 392 de prăvălii.

Cea mai mare resursă naturală din perspectiva de dezvoltare a turismului sunt cele șapte lacuri cristaline, care din an în an adună tot mai mulți turiști. Dunărea, Nera și Cărașul, la rândul lor, sunt bogății naturale extrem de atrăgătoare pentru iubitorii naturii. La numai 15 kilometri de localitate se găsesc Dunele Deliblatii, un fenomen unic în Europa. Din manifestările deja tradiționale amintim Carnavalul Florilor (luna iunie) și "Besii", întrecerile la pescuit (august).

Românii din Biserica Albă, s-au afirmat în viața economică a orașului, devenind foarte bogați, lăsând în urma lor edificii reprezentative. Amintim clădirea actualului sediu al comunei (Adunarea comunală), fosta proprietate a Fundației Bălănescu, vila „Turn” lăsată de judecătorul Popescu, clădirea în care se găsește în prezent Clubul șahiștilor, apoi casa familiei Aurel Novac și altele.

Tereza Gașpăr

